neprikl ausoma lietuva

Montrealis • 1971. IX. 14 • Nr. 1263

LITUANIE INDEPENDANT • INDEPENDENT LITHUANIA • EST. 1941

Mr. J. Rudienius
19285 Beaverland Ave.
Detroit, Mich. 48219
U.S.A.

Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

KAI AŠAROS MASKVOJE PADEDA

Pagyvėjus tautiečių svečiavimuisi tėvynėje, vis dažniau galima išgirsti įdomesnių detalių apie tas viešnages.

Įvairūs keisti potvarkiai, suvaržymai, taisyklės ir regulos visą tą turistinį judėjimą daro gerokai skirtingu nuo šiaip įprastų užsienio kelionių. Dažnai matai, kaip tikrai padėti norintieji sovietų tarnautojai lieka neefektyvūs ir bejėgiai savo biurokratijos susipainiojusiame labirinte. O, kai visos galimybės, rodos, jau išsemtos, žiūrėk, ašaros Maskvoje padeda minkštinti kai kuriuos formalumus...

Devyniolikametė newyorkietė pasiryžo nuvykti į tėvų gimtąjį kraštą paviešėti, susipažinti su dar niekad neregėtais gausiais giminėmis. Kelionės reikalus tvarko per mažą agentūrą, nes čia kaina pigesnė. Gavo lėktuvo bilietą ir pakvitavimą, kad viešbuty Vilniuje viskas sumokėta už 5 dienų pilną aprūpinimą. Deja, vis negaunama sovietinė viza. Neatėjo ji ir numatytą išvykimo dieną. Pasiryžusi jaunuolė, to nebodama, sėdo į lėktuvą ir atsiduria Londone sovietų konsulate. Dėsto savo reikalus, rodo kvitus, bilietus. Niekas negelbsti, pareigūnai neįtikinami ir tiek. Susigraudena mergina, akyse pasirodo pirmosios ašaros. To nesitikėjęs, sovietų tarnautojas nuveda pas kitą konsulato tarnautoją lietuvį, kurio dėka gaunama viza. Laiminga, telegrafuoja giminėms Lietuvoje: atvykstu, laukite su vienos dienos pavėlavimu. Tuo tarpu tėveliai New Yorke irgi išsiunčia telegrafu žinią: nelaukite, Saulė neatvyksta, negavo vizos.

Maskvoje nori sėsti į lėktuvą, skrendantį į Vilnių. Įstatymų raidę tepažįstą pareigūnai jai neleidžia skristi Lietuvos sostinėn, nes jokiame sąraše neranda jos pavardės. Žodžiu, ji niekur nenumatyta, niekur neįtelpa. Siūlo jai vykti iš kur atvykus.

Kartą išbandžius ašarų reikšmę ir svorį, visu balsu ji pravirksta, atkreipdama net ir gausių kitų turistų dėmesį. Tas padeda, randama jai vieta kelionėn Vilniun.

Ir čia bėdos nesibaigia. Atvykus, jokiame viešbuty jos neregistruoja ir nepriima: niekas niekur nieko nežino apie jos atvykimą. Atseit, ji viršplaninė, nenumatyta ir nelaukta. Laisvų vietų nėra, o esančios jau rezervuotos ir tuoj bus užimtos, Kažkoks viešbučio tarnautojas sugalvoja ir pasiūlo mintį, girdi, gal kur pas gimines galėtų pernakvoti. Viešniai to tik ir tereikėjo. Nuvyko į geležinkelio stotį, nusipirko bilietą tolimon provincijos vieton, tiesiai į savo motinos gimtąsias vietas, Atseit kaip ir "oficialiai", Lietuvon įsileista, o viešbuty nepriimta, negi nakvos gatvėje ant suolo.

Baigiantis vizos laikui, iš Vilniaus vėl Maskvon. Iš čia panoro skristi teisiai Paryžiun, nes ten buvo susitarusi susitikti su savo drauge, keliaujančią po Europą. Sovietiniai pareigūnai protestuoja: iš Londono čia atskridai, į Londoną ir turi grįžti. Ir dar kartą teko Maskvoje palikti ašaras, kurios ir vėl padėjo: leido jai skristi Prancūzijon...

Gal šita istorija kai kam atrodys juokinga, kai kam ir graudi, bet tos kelionės kaltininkė visus tuos nuotykius sutiko ir priėmė kaip "fun".

Susidėjusių aplinkybių dėka, gal per gudrumą (jos tėvų manymu — per kvailumą), aplankė ir viešėjo lietuviškajame sodžiuje, kuris dar daugeliui turistų yra visiškai uždarytas. Pati turėjo progos pažinti ir pamatyti tikrą ir nepagražintą sodiečių gyvenimą, aplankyti gimines jų pačių kasdieninėje aplinkoje. Kaip tik dėl to ji nesigaili nustojusi modernaus viešbučio patogumų ir turistams daugumoje skirtų ištaigingų valgyklų salių.

AL. GIMANTAS

DAINAVOS STOVYKLOJE, JAV, POSĖDŽIAVO ANTROJO PASAULINIO LIETUVIŲ JAUNIMO KONGRESO KOMITETAS. DALYVAVO IR PLB ATSTOVAI. SRAGAUSKO NUOTRAUKOJE – DALYVIAI.

SUIMTAS SOCIOLOGAS

Gegužės 19 d. Vilniuje buvo suimtas Algis Statkevičius, finansų žinybos Sociologinių tyrimų biuro Vilniuje darbuotojas. Jis buvęs suimtas ryšium su jo veikalais "Komunistų manifesto kritika" ir "Sociologinių tyrimų Lietuvoje rezultatai".

Vilniaus teismas Algį Statkevičių nuteisė "gydyti" prievarta psichiatrinėje ligoninėje iki lapkričio mėnesio pabaigos.

Žinais apie lietuvio sociologo įkalinimą iš sovietų pogrindžio spaudos patiekė Amnesty International organizacija, kuri visame pasaulyje rūpinasi politiniais kaliniais, kurių suėmimu yra pažeidžiami teisėtumo nuostatai.

Lietuvių veiksniai Amnesty International prašė rūpintis Prano ir Algirdo Brazinskų, Simo Kudirkos, Vytauto ir Gražinos Simokaičių reikalais.

AUTO NELAIMĖS

Vasarą ypatingai pagausėjo auto nelaimės Lietuvoje.

Liepos 20 d. autobusas vežė Vilniaus simfoninio orkestro dalyvius iš Klaipėdos į koncertą Liepojuje. Norėdamas nepavėluoti, autobuso šoferis labai skubinosi ir, belenkiant kitas mašinas Latvijoje, autobusas įvirto į griovį. Žuvo du asmenys – orkestro dalyvis J. Epšteinas ir Kretingos ligoninės rentgenologė Irena Jankauskaitė, sunkiai sužeistos dvi muzikantės, kiti lengviau.

DIENOS TEMOMIS

NL pokalbis su Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininku St. Barzduku truputį ištįso. Nesitikėjome, kad jį per du numerius spausdinti turėsime, tačiau nesiryžome išsivysčiusi pokalbį karpyti ir trumpinti. Nesiryžome, nes mūsų pokalbininko reiškiamos mintys, keliamos idėjos, daromos nuorodos — yra mums visiems, kuriems Lietuva ir lietuvybė nuoširdžiai rūpi, svarbios, svarstytinos ir įsidėmėtinos.

Savaime suprantama, kad ne visi su St. Barzduko požvilgiu sutiks, kiti gal net labai griežtai jam prieštaraus, ne su visomis jo reiškiamomis mintimis būtinai sutinkame ir mes, tačiau tai vis temos, kurios yra gyvybiškai svarbios, tai vis reikalai, kurių nenagrinėti paprasčiausiai negalime sau leisti.

St. Barzdukas labai tikroviškai nurodo, kad "jaunimas šiandieną mūsų spaudos neskaito ir neseka". Vyresnieji, kurių šeimose tas jaunimas auga ir gyvena, jaunimo vadovai, na, tur būt, ir tos spaudos redaktoriai tuo teiginiu nebus nustebę. Tai maždaug vieša "paslaptis". Tačiau ar daromos iš to kokios nors pozityvios išvados?

Be spaudos bet kokia išeivijos platesnė veikla niekados nebus įmanoma. Išsisklaidžius, ne kompaktine mase gyvenanti išeivija be paveikaus ryšio, be komunikacijos priemonių, atseit, be spaudos ilgainiui nebegalės išvystyti veiklos ir savaime išnyks. O jei jaunimas tos spaudos neskaito, ja nesidomi, išvada tėra viena — po kelių ar keliolikos metų laikraščiai ir žurnalai, skaitytojų netekę, išnyks.

Tad neperdėsime tvirtindami, kad išeivijos, pačios lietuvybės svetur ateitis neatsiejamai surišta su spauda, kurią skaitytų arba bent sektų jaunimas. Vadinasi, receptas savaime peršasi: savo spaudą turėtume vis labiau taikyti jaunimo poreikiams, atliepti jaunimo skonį ir reikalavimus.

Betgi ne jaunimas tą spaudą šiandieną išlaiko, prenumeratoriais yra vyresnieji ir senieji, kuriems toks "jaunimiškai" tvarkomas laikraštis nebūtų patrauklus, o konservatyvesnįjį elementą gal net piktintų. Jau vien dėl to redaktoriai vengia pernelyg radikaliai keisti savo leidinių pobūdį, nes tikraisiais laikraščio šeimininkais visuomet juk yra tie skaitytojai, kurie kiekvienais metais atsiunčia prenumeratos mokestį ir dažnai dar auką prideda.

Antra vertus, turime pripažinti, kad pastarųjų metų lituanistinis švietimas užsieniuose kažkur kažkaip sušlubavo. Juk nedaug teturime jaunimo, t.y., tikro jaunimo, sakykime, iki 30 m. amžiaus, kuris laisvai lietuviškai rašytų ir sudėtingesnį tekstą skaitytų. Tai faktas, kurio įrodyti iš tiesų nėra reikalinga. Tad ar nebūtų logiška mūsų laikraščiuose pradėti spausdinti puslapius anglų kalba, kurie būtų skirti ir didele dalimi prirašyti pačio jaunimo?

Ak, žinome ir jau nekartą girdėjome nuoširdžius aiškinimus, kad kalba esanti pagrindinė tautybės savybė. Gal taip, gal ir ne — yra ir kitoniškų pavyzdžių, teprisiminkime airius, kurie, galų kalbą užmiršę ir angliškai kalbėdami, yra net pabrėžtinai airiški.

Pagaliau būkime gyvenimiški: kas geriau? Ar sudaryti jaunimui sąlygas apie lietuviškus reikalus rašyti ir skaityti angliškai, ar jį palikti už lietuviškos spaudos ribų?

Ir vėl prisimename spalio 2 d. įvykstantį Nepriklausomos Lietuvos spaudos bendrovės akcininkų susirinkimą Montrealyje. Teks ten aptarti mūsų laikraščio ateitį ir leidybos planus. Ir būtų labai svarbu, kad susirinkimo dalyviai jau iš anksto pasvarstytų, kur Nepriklausoma Lietuva turėtų ieškoti savo skaitytojų prieauglio. Iš tiesų tas kelias tėra vienas — jaunime. Tik jį įtraukus į skaitytojus tegali būti garantuota laikraščio atėitis.

Susirinkusiems akcininkams teks ne vien tiktai svarstyti, bet ir išrinkti naują leidyklos valdybą. Ir šia kryptimi kviečiame susirinkimo dalyvius pagalvoti, gal iš anksto pakalbinti kandidatus tam sunkiam ir nelengvam darbui. Naujajai valdybai juk teks vairuoti laikraščio leidyklą taip, kad jis galėtų dar ilgus metus atlikti savo pareigą Lietuvai ir lietuviams, vadinasi, turės surasti priemonių ir būdų, o gal ir padaryti drąsius sprendimus.

Ne visi akcininkai, žinoma, galės iš įvairių pasaulio kraštų atvykti į susirinkimą. Tegul jie bent leidžia savo akcijoms susirinkime dalyvauti. Kitoje vietoje spausdiname dabartinių NL spaudos b-vės valdybos narių ir laikraščio darbuotojų sąrašą. Jie visi yra montrealiečiai ir jie visi susirinkime dalyvaus. Siūlome tiems, kurie asmeniškai dalyvauti negalės, savo nuožiūra pasirinkti asmenį ir jį įgalioti susirinkime dalyvauti.

Ne visi laikraščio bičiuliai yra akcininkai. Betgi kiekvienas lietuvis juo gali tapti, už vieną akciją įmokėjęs 10 dol. O artinantis Nepriklausomos Lietuvos 30 metų sukakčiai, tai juk būtų pati prasmingiausia ir realiausia dovana gimtadienio proga.

REM

PANORAMA

MIRĖ CHRUŠČIOVAS

Rugsėjo 11 d., 77 m. amžiaus sulaukęs, nuo širdies smūgio mirė Nikita Chruščiovas, prieš septynerius metus iš savo pareigų pašalintas buvęs sovietų kompartijos sekretorius.

Buvęs angliakasys, žemdirbių kilmės Chruščiovas po Stalino mirties palaipsniui iškilo į faktišką Sovietų Sąjungos valdovą, bet niekados neįstengė atsikratyti savo stačiokiškumo ir nevalyvumo. Jungtinėse Tautose jis nusiautu batu daužė stalą, ir tai virto jo elgesio savotišku simboliu.

Istorijon jis, be abejo, pateks, kaip pirmasis, kuris sovietuose viešai pasmerkė Stalino terorą. Jis stengėsi kelti žmonių gyvenimo lygį, bet jo idėjos retai buvo realistiškos. Jis bandė Kazachstano dykumose auginti javus, o Lietuvoje kukurūzus, nors pati gamta tam nebuvo palanki. Nežiūrint to, kad Lietuvos žemės ūkis vis dar pirmauja Sovietų S-je, jis prityrusiems Lietuvos agronomams kartą stačiokiškai liepė pas karves mokytis gyvylininkystės.

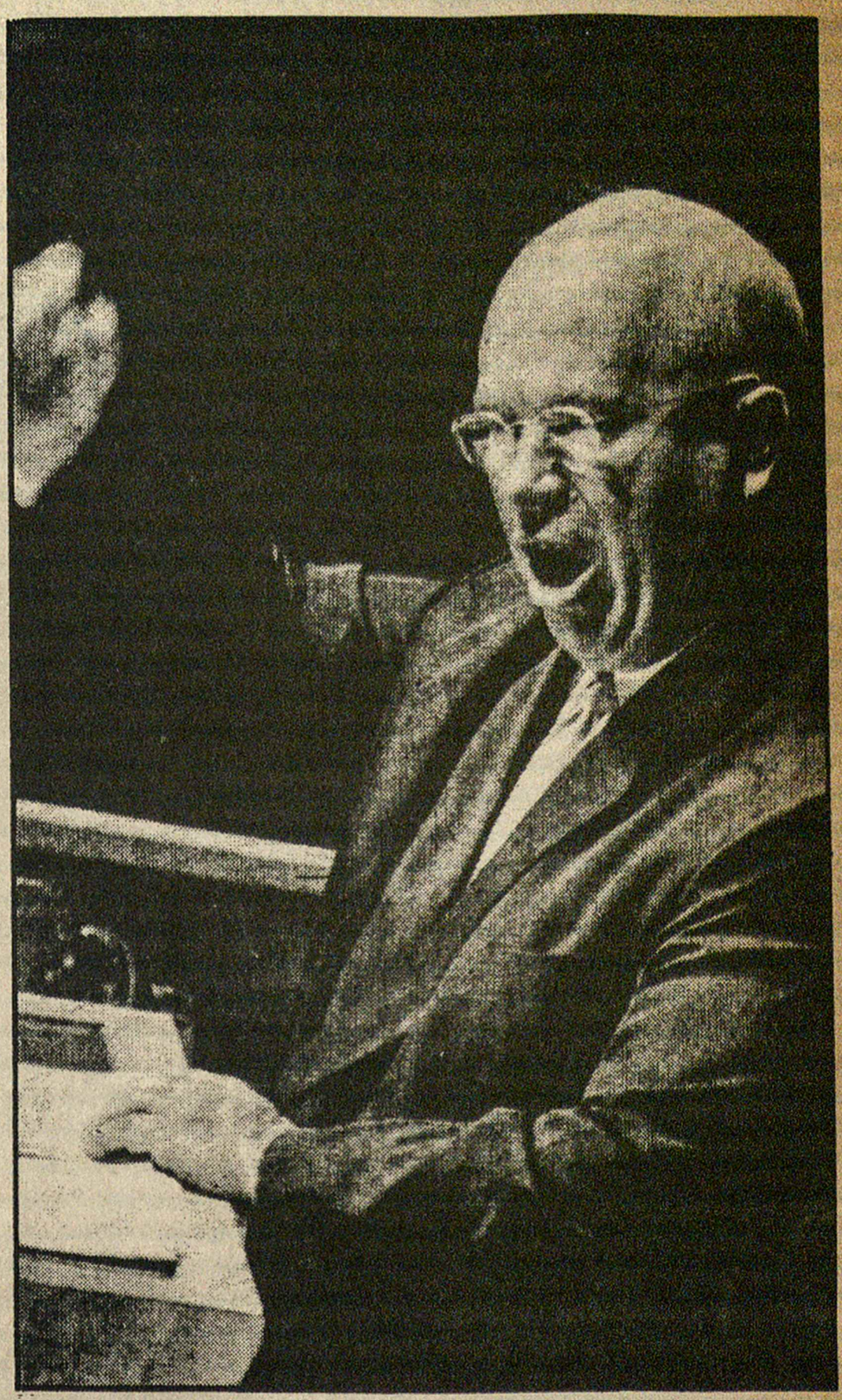

CHRUŠČIOVAS JUNGTINĖSE TAUTOSE

Pastaruosius 7 metus jis gyveno savo dačoje, netoli Maskvos, politiniame gyvenime nedalyvaudamas. Praeitaisiais metais Vakaruose buvo išleisti jo atsiminimai, tačiau jis pats juos pavadino falsifikatu.

SLAPTOS GARANTIJOS?

Niksonui paskelbus 10 nuoš. specialius mokesčius, kuriais bus apsunkinamos visos į JAV-es importuojamos prekės, Kanados ministrų delegacija lankėsi Vašingtone, prašydama Kanadai padaryti išimtį. Kaip žinome, Vašingtonas Kanados prekėms tokią išimtį padaryti nesutiko. Išeitį, atrodo, surado Kanados vyriausybė. Ji subsidijuos visus Kanados importus į Ameriką ir tokiu būdu Kanados prekių kainos JAV-se išliks maždaug tos pačios.

Politiniai stebėtojai tokiu sprendimu gerokai nustebo, nes Amerika labai lengvai gali Otavos subsidijų politiką apeiti,

paprasčiausiai pakeldama specialiuosius mokesčius. Kitoms valstybėms Vašingtonas tokias priemones jau kurį laiką taiko. Nejaugi Kanados ministrai tokie naivūs? — klausia komentatoriai.

Prileidžiama, kad Vašingtonas neviešai Kanados vyriausybę užtikrino, kad ji "nepastebės" Kanados subsidijų politikos, vadinasi, netiesiogiai Kanadai vis dėlto padarys išimtį nuo 10 nuoš. specialaus importo mokesčio.

POLITINIS PABĖGĖLIS

Sovietų jūreivis Sergiejus Kurdakovas iššoko iš sovietų žvejybos laivo ir plaukė aštuonias mylias, kol pasiekė Karalienės Charlottės salą prie Britų Kolumbijos.

20 m. amžiaus jūreivis buvo radio operatorius ir jau kurį laiką planavęs pabėgti. Jis pareiškė, kad jam nepatinka sovietų sistema ir paprašė politinio pabėgėlio teisių Kanadoje.

HUSAKAS NAMALONĖJE?

Europos diplomatiniuose sluoksniuose girdimi gandai, kad Dubčeką pakeitęs prosovietinis Čekoslovakijos Kompartijos sekretorius Gustavas Husakas pateko Maskvos nemalonėn.

Esą, Husakas Kremliaus primygtinai prašęs atitraukti sovietų kariuomenę iš Čekoslovakijos teritorijos.

BRAZINSKŲ NEIŠDUOS

New Yorke lankėsi Prano ir Algirdo advokatas Yardmici, kuris lietuvius laikraštininkus supažindino su jų padėtimi.

Advokatas nurodė, kad apeliacinis teismas Brazinskus pripažino nusikaltėliais, teistinais pagal Turkijos įstatymus. Teismo teksią laukti 2-3 mėnesius. Iki šiol jie buvę saugumo organų globoje, o dabar perkelti į arešto namus ir saugomi teisingumo organų.

Šiuo metu nebėra pavojaus, kad jie būtų išduoti sovietams. Jų bylai daug padeda ir lietuvių veiksnių bei pavienių asmenų telegramos ir demonstracijos Amerikoje.

Vliko parinktas advokatas yra buvęs Turkijos ministras ir žinomas politikas.

ŽURNALISTŲ VADOVYBĖ

Lietuvių Žurnalistų sąjungos Rinkiminės komisijos pirmininko Stasio Garliausko pranešimu, į LŽS centro valdybą buvo išrinkti šitie asmenys: Vytautas Kasniūnas gavo 71 balsą, Vladas Būtėnas-Ramojus — 65 balsus, kun. Juozas Vaišnys — 59, Jurgis Janušaitis — 56, Algirdas Pužauskas — 50.

Kandidatais liko Antanas Gintneris, gavęs 49 balsus, ir Balys Brazdžionis, gavęs 46 balsus. Algirdas Budreckas, Zuzana Juškevičienė, Vytautas Zalatorius, Kazys Tautkus, Antanas Stakėnas, Marija Pėteraitienė ir Bronius Macevičius gavo mažiau balsų.

Į LŽS kontrolės komisiją išrinkti: Vladas Selenis su 93 balsais, Alfonsas Nakas — 83 ir Jonas Gaižutis — 66. Kandidatais liko Vytautas Kutkus ir Petras Januška.

Į LŽS garbės teismą išrinkti: Vytautas Alantas su 87 balsais, Vladas Mingėla — 86 ir prel. Leonardas Gižinskas — 69. Kandidatais liko Marija Sims ir Pranas Turūta.

Taip pat buvo balsuojama, ar priimti naujai paruoštus Lietuvių Žurnalistų sąjungos įstatus. Įstatai buvo priimti 76 balsais. Prieš įstatus pasisakė 19 balsų. Nuo balsavimo susilaikė 25.

LŽS rinkiminė komisija balsavimo duomenis tikrino rugpiūčio 17-18 d. d. Komisijos pirmininko pranešimu, buvę pasiųsta 220 balsavimo lapelių, tačiau adresatų nepasiekė 10 laiškų. Teisėtais pripažinta 118 balsų. Balsavę 51 nuoš. LŽS narių.

MANEVRAI LIETUVOJE

Rugpiūčio mėn. Lietuvos teritorijoje vyko kariniai pratimai — oro desąntininkų išlaipinimas bei "kovų žemėje" veiksmai. Pratimus, pagal Tiesą, stebėjo Sovietų Sąjungos desantininkų kariuomenės vadas gen. V. Margelovas ir Pabaltijo karinės apygardos vadas gen. plk. V. Govorovas. Laikraštis pateikė platų aprašymą, paminėjęs daugelį rusų karių pavardžių ir vos vieną kitą lietuvišką pavardę. E.

Trumpai

— Keleivinių lėktuvų avarijos Aliaskoje ir Vokietijoje pareikalavo 140 žmonių aukų.

— Kanados užsienių reik. ministras M. Sharp Ženevos nusiginklavimo konferencijoje pareiškė, kad Sov. S-ga ir JAV turėtų susitarti uždrausti požeminius branduolinių ginklų bandymus. Maskva ir Vašingtonas nurodė, kad abi šalys negali susitarti, kaip tokį draudimą kontroliuoti.

— Sovietų premjeras Kosyginas Kanadą lankys spalio mėn. Vizitas laikomas sovietų diplomatinės ofensyvos išdava.

— Tupamaros, Urugvajaus pogrindžio organizacija, paleido britų ambasadorių G. Jackson, kurį jie 224 dienas laikė kaip politinį įkaitą. Ambasadoriaus sveikata — gerame stovyje.

— Pokalbiai tarp britų premjero Heath ir Airijos premjero Lynch nebuvo sėkmingi. Jie nesurado būdų sumažinti įtampą tarp katalikų ir protestantų šiaur. Airijoje.

— Kanados teisingumo ministras Jean-Pierre Goyer pareiškė, kad federalinė policija RCMP nėra pakankamai "socialiai įžvalgi" suprasti savo surenkamas žinias. Tam tikslui jis ministerijoje steigia naują skyrių.

— Niksonui paskelbus algų užšaldymą JAV-se, kai kurios Amerikos bendrovės atsisako pakelti algas savo įmonėse Kanadoje, tačiau JAV užs. reikalų ministerija tokių bendrovių nerems.

— Palyginus su JAV doleriu, britų svaras pakilo 2,4%, vokiečių markė 7,8%, prancūzų frankas 3,8%, šveicarų frankas 8,7%, Japonų jena 6,5%. Kanados doleris beveik nepakeitė vertės — jis maždaug lygus JAV dol. Tačiau kitoms valiutoms, Kanados doleris tapo nuvertintas tarptautinėje prekyboje taip pat, kaip ir JAV doleris.

P. DAUŽVARDIS LIEKA

Lietuvos generalinis konsulas Chicagoje dr. P. Daužvardis prašė Lietuvos diplomatijos šefą paleisti jį dėl ligos iš einamų pareigų.

Ministeris S. Lozoraitis atsakė, kad prašymo negali patenkinti, nes dr. P. Daužvardžio, didžiai nusipelnusio Lietuvai diplomato, pasilikimas savo poste ir jo didelis patyrimas turi pirmaeilės svarbos Lietuvos diplomatinei tarnybai.

Ta pačia proga, diplomatinės tarnybos ir savo vardu S. Lozoraitis išreiškė dr. Daužvardžiui nuoširdžius linkėjimus.

ATOSTOGAVO LIETUVOJE

Rugsėjo 2 d. iš Lietuvos, kur praleido vasaros atostogas, į Kanadą išvyko Algimantas Čekuolis su šeima.

A. Čekuolis jau pusantrų metų yra sovietų spaudos agentūros APN korespondentas Otavoje. Kanados temomis jis kartais spausdina straipsnius Tiesoje, kur paprastai iškelia ekonominės Kanados negeroves. Yra išleidęs apsakymų ir kelionių aprašymų knygų.

GASTROLIAVO LENINGRADE

Kauno muzikinio teatro artistai Leningrade gastroliavo su dviem pantomimos spektakliais: "20 amžiaus capriccio" ir "Ecce homo".

Leningrade recenzentė spektaklius vertino: "jie atskleidė tam tikrą kūrybinę drąsą, nors jie ne visais atžvilgiais yra neginčytini". Eksperimentinis ir modernus pantomimų pobūdis, matyt, nebuvo labai patrauklus konservatyviai kritikai.

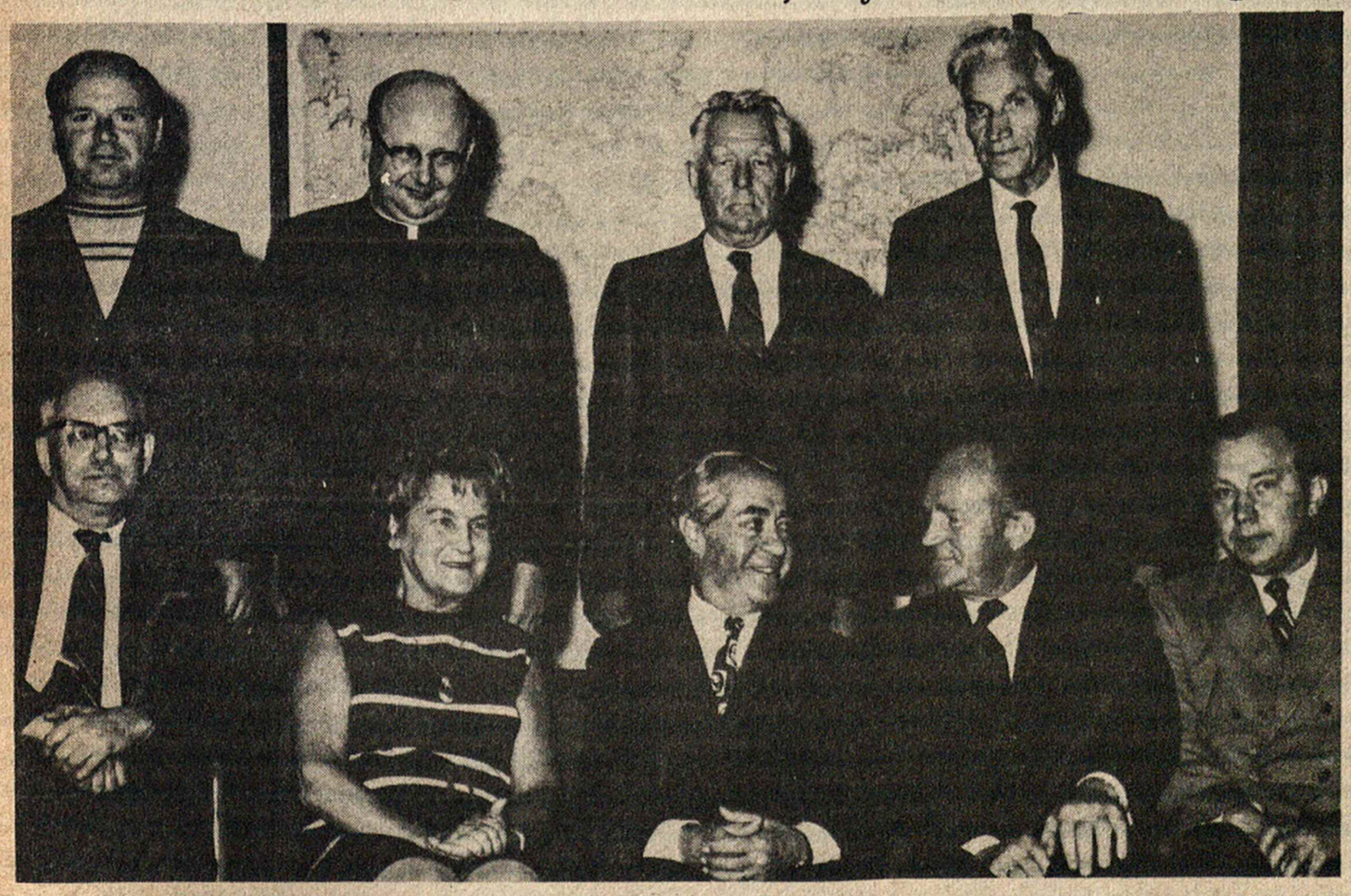

BRAZINSKŲ ADVOKATAS C. YARDIMCI TARP LIETUVIŲ VEIKĖJŲ IR SPAUDOS ATSTOVŲ NEW YORKE. L. TAMOŠAIČIO NUOTRAUKOJE IŠ KAIRĖS SĖDI – ELTOS REDAKTORIUS V. ALSEIKA, E. ČEKIENĖ, C. YARDIMCI, VLIKO PIRM. J. K. VALIŪNAS, ALTOS PIRM. K. BOBELIS. STOVI – R. KEZYS, DARBININKO RED. T. K. BUČMYS, TEVYNĖS RED. J. PETRĖNAS, J. AUDĖNAS.

NL POKALBIS

Į NL KLAUSIMUS ATSAKO PLB PIRMININKAS ST. BARZDUKAS (2)

NL: Nei demoskopinių, nei patikimų statistikos duomenų, žinoma, neturime, tačiau niekas, tur būt, rimtai neabejoja, kad didelė užsienių lietuvių jaunimo dauguma lietuviškom partijom aplamai nesidomi ir tik, palyginti, nedidelė dalis jaunimo aktyviai dalyvauja ideologinėse organizacijose. Tad ir kyla mintis, kad tie partiniai užkulisiai Bendruomenės veikloje iš tiesų teprilygsta pilstymui iš tuščio į kiaurą...

SB: Naudinga apčiuopti paties gyvenimo linkmes ir iš to darytis išvadas. Taigi natūraliu dalyku reikia laikyti ideologinį

PARTIJOS IR SROVĖS NYKSTA, KAI JOMS NĖRA SĄLYGŲ REIKŠTIS

žmonių pasiskirstymą. Yra tikinčių, yra netikinčių, yra tikėjimui abejingų. Valstybės gyvenimui yra natūralus dalykas politinė srovė ar partija. Kai šiai srovei ar partijai nėra sąlygų reikštis — ji nyksta. Ir nereikia demoskopinių, nei statistikos duomenų, patys tai matome savo akimis.

NL: Ar ne taip jau tolimoje ateityje buvusių Lietuvos politinių partijų likučiai ir svetur veikiančios partijos paties gyvenimo nebus pasmerktos natūraliai mirčiai, o į gyvenimą ateinantieji jaunieji, gal būt, savaime susiskirstys į kitokias grupuotes, kurios nedaug ką bendro teturės su istorine politine mūsų diferenciaja?

NENORIM TOKIŲ PARTIJŲ TARPUSAVIŲ SANTYKIŲ, KOKIE BUVO NEPR. LIETUVOJE

SB: Esame svajotojai romantikai, tad išvadų iš to nedarome. Daug maloniau verstis žaidimu, guodžiančiu mūsų širdis.

Štai, į vieną politinį suvažiavimą tėvas atsivežė savo sūnų, visiems viešai jį parodė ir garsiai pasidžiaugė: jaunimas, girdi, su mumis. Iš kitos pusės, turim daug jaunimo viešai nerodomo, bet iš tikrųjų lietuviškame mūsų gyvenime sąmoningai gyvo. Jo mūsų politinės srovės ir partijos netraukia. Jam tai nerealu, negyvenimiška. Bet nedarom išvadų nė iš to: kirstųsi su kadaise susiformuotu ir jau sustingusiu mūsų nusistatymu.

Srovės ir partijos Bendruomenėje — gyva ir aktuali tema, nes gyva pati Bendruomenė. Vieni Bendruomenės gyvenime jų norėtų, kiti, net patys Bendruomenės kūrėjai, kaip anksčiau matėm, iš Bendruomenės gyvenimo jas išskiria. Koks nors gyvenimiškas sprendimas susiformuos ateity. Ligšioliniu patyrimu, mūsų jaunimas į JAV LB tarybą yra labiau linkęs ateiti be partijų tarpininkavimo. Tokios nuotaikos, rodos. ir kituose kraštuose, Daug kas nenorim pakartoti to ir kuo savo gyvenimo saulėlydy bodėjosi pats prel. Mykolas Krupavičius, būtent:

EINAM KUNIGAIKŠČIŲ IR DIDIKŲ PRAMINTAIS TAKAIS...

nenorėtume matyti dviejų svarbiausių ir Lietuvai kenksmingiausių dalykų — tai tokių partijų tarpusavio santykių, kokie buvo nepriklausomoje Lietuvoje, ir diktatūros (žr. 1968 m. Varpo 8 nr.).

NL: Jūs, pone Pirmininke, susilaukėte kartais net labai kandžių priekaištų dėl Jūsų bendruomeninės veiklos...

SB: Plūdo mane dėl lietuviškų mano pastangų op. Lietuvoje bolševikai, bet šioje srityje toli juos savo išradingumu, pvz., pralenkia kokios Naujienos ar Laisvoji Lietuva. Tokia "politinė diferenciacija" savo dienas atgyveno, ir jos dingusios iš tikrųjų niekas nepasiges.

SUNKIAUSIA SUPRAST BUVUSIŲJŲ DP SUSISKALDYMĄ BENDRUOMENĖS ATŽVILGIU

NL: Lietuvių Charta ir pati Bendruomenės koncepcija remiasi Bendruomenės visuotinumo prielaida, t. y., mintim, kad kiekvienas lietuvis svetur savaime yra ir Bendruomenės narys. Bet tokia teorija nekartą atsidaužia į kitokią gyvenimo tikrovę. Ir pačiose JAV Bendruomenė turėjo gyvenimiškai derintis prie susidariusių senosios išeivijos tradicijų.

SB: Kai buvo dedami Bendruomenei teisiniai pagrindai, jos kūrėjai galvojo idealistiškai: atskiruose kraštuose steigsis organizaciniai jos vienetai, ir jį įims vadinamąsias bendrines organizacijas, t.y., tokias, kurios yra labai giminingos PLB savo tikslais ir sudėtimi. M. Krupavičius savo leidiny "Pasaulio Lietuvių Bendruomenės keliu" tokiomis organizacijomis konkrečiai nurodė D. Britanijos Lietuvių sąjungą, Švedijos Lietuvių draugiją ir kt.

Bet šiuo keliu tenuėjo Vokietijos, Prancūzijos, Kanados, Australijos ir dar vieno kito krašto lietuviai. Kitur Bendruomenės naujenybei pasipriešino: D. Britanijoje, Argentinoje, Jungt. Amerikos Valstybėse ir t.t. Nepadėjo nė kompromisų siūlymai.

Aš pats siūlau JAV Bendruomene padaryti Amerikos Liet. Tarybą — Altą, tik ji turėjo taip pat imtis lietuvių švietimo bei kultūros darbų ir sutikti savo organus sudaryti ne oligarchiniu delegavimo, bet demokratiniu rinkimų būdu. Vardas man buvo antraeilės reikšmės dalykas.

Nesutiko net pradėti kalbėtis: Alta esanti tokia tobulybė, kuriai nieko naujo daugiau nereikia.

Pasiliko dilema: arba rezignuoti ir JAV Bendruomenės neturėti, arba skirtis ir Bendruomenę organizuoti. Buvo nueita antruoju keliu.

NL: Ir naujoji išeivija, atseit, buvusieji DP, jau sukūrė savo tradicijas, kurios kartais kertasi su Bendruomenės visuotinumo teorija. Pvz., Didžiojoje Britanijoje prieš daugiau kaip 20 metų buv. "dypukai" įsteigė D. Britanijos Lietuvių sąjungą, kuri, gal būt, nėra gausiausia, bet turtingiausia ir iš tikrųjų veikli organizacija. Jos įstatuose įrašyta, kad visi D.

ŠVIESIOS SVAJONĖS IR NE TOKIA ŠVIESI TIKROVĖ

Britanijos lietuviai yra laikomi šios sąjungos nariais, o patys sąjungiečiai sako, kad jie maždaug ir yra Bendruomenė. Tačiau veikia ir D. Britanijos LB, kurios organus sudaro įvairių organizacijų siųstieji atstovai. Vadinasi, tame krašte jau atsirado dvi organizacijos su pretenzijomis į tą teorinį visuotinumą.

Kokia Jūsų, kaip PLB valdybos pirmininko, nuomonė: kurią šių dviejų D. Britanijos lietuvių organizacijų laikote PLB padaliniu ir kodėl?

SB: Nepavyko vienybės pasiekti nė D. Britanijoje. Bet nieko naujo: einame savo kunigaikščių, didikų ir bajorų pramintais keliais. Mūsų istorija liudija, kaip jie tarp savęs kovojo bei riejosi, kaip jų seimai iro, kaip anarchija "graužė kraštą tarytum vėžys" (dr. V. Sruogienė). Tad ir šaipomės patys iš savęs: kur du lietuviai — ten trys partijos.

Klausiate mano nuomonės. Ji aiški: jei nuo manęs priklausytų, mėginčiau tartis ir susitarti. PLB konstitucija PLB valdybai kokių nors įsikišimo (intervencijos) teisių nereikia.

SĄMATA TIK POPIERINIS REIKALAS, KAI TENKA VERSTIS ARBATPINIGIAIS

Iš kitos pusės, D. Britanijos Lietuvių sąjunga yra tokio pajėgumo organizuotas vienetas, kad ją laikyti už PLB "durų", reiškia žalą pačiam lietuvybės reikalui.

Nekartą ateina galvon mintis, kad visokie bendruomeniniai mūsų nesutarimai galėtų ir turėtų "prasivėdinti" PLB seime, kuriam PLB konstitucija suteikia vyriausiojo PLB organo teises. Šia linkme šiuos reikalus galėtų pakreipti ir viešoji mūsų nuomonė. Sunkiausia suprasti buv. DP susiskaldymą Bendruomenės atžvilgiu.

NL: PLB valdyba leidžia Pasaulio Lietuvį, kurį Jūs redaguojate. Iš vienos pusės, tai daug platesnio pobūdžio leidinys, kaip organizacijos biuletenis arba nuolatinis bendraraštis. Iš kitos pusės, tai nėra nė bendro pobūdžio žurnalas ar laikraštis. Ar Pasaulio Lietuvis pateisina save ir į jį dedamas pastangas bei lėšas?

SB: PLB valdybos buv. pirmininkui a. a. Juozui J. Bačiūnui buvo visiškai aišku, kad PLB būtina turėti savo organą, tad jis įteigė mintį leisti Pasaulio Lietuvį, nepriklausomoje Lietuvoje leistą

BENDRUOMENĖS AKYS, RANKOS IR KOJOS

Draugijos užsienio lietuviams remti. Bačiūnas samprotavo šitaip: nepriklausomai Lietuvai netrūko spaudos — nei dienraščių, nei savaitraščių, nei žurnalų, ji turėjo ir oficiozinę spaudą, tačiau jos vyriausybė skyrė lėšas specifiniam leidiniui, kuriuo turėjo būti Pasaulio Lietuvis. Juo labiau atskiro leidinio reikia PLB, išsišakojusiai be-

veik visuose lietuvių gyvenamuosę laisvojo pasaulio kraštuose.

J. Bačiūnas skyrė lėšas, aš turėjau Pasaulio Lietuvį redaguoti. Buvo dedamos didelės viltys: Pasaulio Lietuvis, lankydamas visų kraštų lietuvius, burs juos į savą Bendruomenę, kuri augs, stiprės ir virs vieninga tautinė išeivijos lietuvių jėga lietuvybės ir Lietuvos laisvės pastangose. Tikėta, kad ilgainiui pats Pasaulio Lietuvis išsilaikys, nes bus visų kraštų Bendruomenių palaikomas ir remiamas. Svajota apie platų bendradarbių tinklą. Bet nenorėta Pasaulio Lietuvio padaryti nei laikraščiu, nei žurnalu.

Tačiau tikrovė nebuvo tokia šviesi, kokios šviesios buvo svajonės. Net prašomi nesirodė bendradarbiai, parama buvo ribota, ir reikėjo spaustis bei siaurėti. Pasaulio Lietuvis turėjo tenkintis daugiausia 16 psl. riba, nors medžiagos yra antra tiek.

JAUNIMAS PERIODINĖS MŪSŲ SPAUDOS JAU NESKAITO IR NESEKA

Juo yra patenkintų ir nepatenkintų. Jį remiančių ir jam abejingų. Net ne visus Bendruomenės darbuotojus jis pasiekia, nors pirmiausia jiems skiriamas. Šiandien jis lanko lietuvius 24 kraštuose ir ryšio uždavinius atlieka. Jis rodo, kam kurio krašto Bendruomenė pagrindinį savo dėmesį skiria. Jame duodama daug veikłos duomenų. Jis atstovauja bendruomeninei minčiai, tai vienintelis leidinys, kuriame visu platumu ryškinami Lietuvių Chartos įpareigojimai kiekvieno lietuvio sąžinei. Per Pasaulio Lietuvį taip pat ateina pinigų ir pačios PLB valdybos veiklai. Žodžiu, Pasaulio Lietuviui rūpi būti PLB akimis, rankomis ir kojomis, PLB gyvenimo ir darbų atspindžiu, bendruomeninės minties apaštalu — ir čia glūdi pagrindinė jo reikšmė.

Aš pats ja tikiu. Netikėdamas negalėčiau šio didelio, daug mano laiko bei jėgų reikalaujančio darbo dirbti.

NEŽINOME KĄ IR KAIP DIRBTI

Be abejo, Pasaulio Lietuvio leidimas yra išlaidingas, bet negi galima viską vien pinigu sverti? Pirmoji J. Matulionio-dr. J. Sungailos PLB valdyba taip pat mėgino savo leidinį turėti, išėjo vienas Žinyno nris, mes patvaresni ir tikimės ištesėti iki galo. Pagal žinomąjį posakį darome, ką galime, o kiti, kurie ateis po mūsų, kas galės, tepadarys geriau.

NL: Kokia yra PLB valdybos sąmata ir kokie pagrindiniai PLB valdybos pajamų šaltiniai? Ar lėšų stoka iš esmės neriboja PLB valdybos veiklos ir darbų?

SB: Švietimo ir kultūros reikalams po tūkstantį-pusantro tūkstančio dol. kasmet PLB valdyba gauna iš JAV Lietuvių Fondo. Po kelis šimtus dol. kasmet gauna vad. konstitucinių įnašų iš kraštų Bendruomenių — JAV, Kanados, Vokietijos ir kt. Maždaug po tūkstantį dol. kasmet susirenka per Pasaulio Lietuvį.

PLB valdybos finansininkai apie jos sąmatą net negalvoja, nes ji tebūtų vien popierinis reikalas. Kai tenka verstis "arbatpinigiais", apie PLB valdybos veiklos ir darbų platumas galimą tik pasvajoti.

Bendruomenės finansinės problemos laukia naujų ir drąsių sprendimų, ir tai yra jos finansininkų pirmaeilis uždavinys. Kitaip ir toliau reikės verstis improvizacijomis.

NL: Artimiausias plataus mąsto įvykis, esąs PLB valdybos kompetencijoje arba bent globoje, yra artėjantis II-sis pasaulio lietuvių jaunimo kongresas. Koks vaidmuo tenka Jūsų valdybai šitą, be abejo, svarbų renginį planuojant ir ruošiant?

SB: PLB valdyba savo iniciatyva davė II-jam jaunimo kongresui pradžią, dabar pagal savo išgales parengiamuosius darbus paskatina, padeda ir paremia. Ypačiai aktyviai į šiuos darbus yra įsitraukusi PLB valdybos jaunimo vicepirm. Milda Lenkauskienė.

Labai didelis rūpestis yra patį jaunimą pasiekti. Sakysim, išaiškėjo, kad, be mažų išimčių, jis periodinės mūsų spaudos jau neskaito ir neseka. Maža tesidomi ir paties jaunimo spauda, daugiausia skiriama tik savų organizacijų reikalams. Organizacijos vėl tegyvena uždaru savu gyvenimu. Taip kad jaunimo kongreso mintį perduoti ir įteigti reikia jau specialių pastangų bei priemonių. Daug padeda ypačiai kelionės. Apskritai kongreso mintis jaunime yra gyva.

Kai reikia darbą dirbti, pasigirsta ir susirūpinimo: nežinome ką ir kaip dirbti. Didelė kliūtis taip pat daros ir nepakankamas lietuvių kalbos mokėjimas, sunkinąs ypač susirašinėjimą. Iš to matyti, kokia degančiai aktuali yra mūsų jaunimo lietuviška ateitis, ir vyresnieji, užuot žaidę savų organizacijų tuščiavidurius žaidimus, jaunimo problemai turėtų parodyti nepalyginti daugiau dėmesio.

Be jaunimo visa mūsų gražbylystė, visos mūsų uniformos ir visi mūsų medaliai netrukus teturės mažą tereiškiančią archyvinę vertę. Todėl nuoširdžiai reikia sveikinti visus tuos, kurie ateina į jaunimo kongreso darbų talką.

UŽUOT ŽAIDUS SAVO ORGANIZACIJŲ TUŠČIAVIDURIUS ŽAIDIMUS, JAUNIMO PROBLEMAI REIKĖTŲ PARODYTI DAUGIAU DĖMESIO

NL: Kada ir kur vyks sekantis PLB seimas? Ar jam ruošiamasi ir ar jau pradedami planavimo darbai?

SB: Ketvirtasis PLB seimas įvyks 1973 m. Dėl vietos ir darbotvarkės tam tikra anketa atsiklausiamos kraštų bendruomenės ir III-jo seimo atstovai. Du seimai įvyko New Yorke, vienas — Toronte. Gal IV-jį seimą šaukti pasaulio lietuvių sostinėje Chicagoje, gal kuriame mažesniame mieste, gal vėl Kanadoje?

PLB valdyba girdi nusiskundimų dėl labai perkrautų buv. PLB seimų programų. Ko nors reikėtų atsisakyti. Bet ko: mažinti kultūrinius parengimus? atsisakyti paskaitų? vengti ypačiai bergždžių diskusijų dėl formalybių? Pastaruoju atveju būtų galima pamėginti PLB konstitucijoje numatytus korespondencinius balsavimus. PLB valdyba, prieš pradėdama konkrečius parengiamuosius IV-jo PLB seimo darbus, kaip matom, norės pirma patirti pačių interesuotųjų nusiteikimus. Tokia patirtis įgalins taip pat atsižvelgti į jų pageidavimus.

NL: PLB valdyba jau ketvirtą kartą ruošia Bendruomenės - Spaudos-Radijo dieną. Tai, atrodo, platesnio masto renginys, negu įprastinė spaudos konferencija. Matyt, stengiamasi sudaryti platesnės apimties platformą, kur galima

BE JAUNIMO VISA MŪSŲ GRAŽBYLYSTĖ, VISOS MŪSŲ UNIFORMOS IR VISI MŪSŲ MEDALIAI NETRUKUS TETURĖS ARCHYVINĘ VERTĘ

būtų išsikalbėti, pasiaiškinti, pasikeisti mintimis. Ar buvusios tokios dienos pateisino Jūsų viltis? Ko Jūs pirmoje eilėje pageidautumėte iš suvažiuojančių laikraštininkų, radijo programų redaktorių, bendruomenininkų?

SB: Turime apsčiai visokių formalių suvažiavimų, priiminėjančių ir viešai skelbiančių savo nutarimus. Bet tokie nutarimai daugiausia nutarimais ir lieka. Iš čia jiems nepalanki reakcija: tokių nevykdomų arba neįvykdomų nutarimų nereikia.

PLB buv. valdyboj kilo mintis pamėginti neformalius suvažiavimus — be rutininių protokolų, nutarimų ir kt. "balasto". Pirmąjį tokį suvažiavimą savo vasarvietėj sukvietė PLB valdybos buv. pirmininkas a. a. Juozas J. Bačiūnas, valdybos talkinamas. Buvo susitikta, pasikalbėta, pabendrauta, ir tai daugeliui patiko. Ne vienas čia pamatėm, kad ir "velnias nėra toks baisus, kokį piešiam": bendrą kalbą nesunkiai čia rado ir tariami priešininkai. Suvažiavimą daugiau nei palankiai tada vertino Draugas, Naujienos, Dirva, Nepriklausoma Lietuva, Darbininkas ir kt. mūsų laikraščiai.

BENDRUOMENĖS YPAČ REIKIA DABAR, KAI LIETUVA OKUPUOTA

J. Bačiūnui mirus, laimei jo globos tradiciją toliau tęsia naujieji Tabos Farmos šeimininkai Alma ir Vladas Adamkai, tad Bendruomenės-Spaudos-Radijo dienos čia rengiamos ir toliau. Tikslas liko tas pats: susitikti, bendrauti, rūpimais reikalais kalbėtis, tarpusavio susipratimo ieškoti. Be protokolų ir be nutarimų. Tačiau tam tikri pokalbių rėmai duodami, nes be tokių rėmų pokalbiai nebūtų įmanomi.

Šiemet būsiąs duodamas balsas visiems, kurie tik norės ir turės ką viešai pasakyti lietuvių kultūrinei, visuomeninei ar politinei veiklai pagerinti bei sustiprinti. Jei norės, spaudos ir radijo darbuotojai galės ir atskirai pasikalbėti. Tik svarbu, kad iš anksto būtų ruošiamasi ir rengėjams (PLB valdybos vykd. vicepirm. dr. A. Butkui) pranešama.

Ar visus bus galima patenkinti? Vargu. Bet atvykdami kiekvienas atsivežkime, ką turime gero, teigiamo, pozityvaus. Atsiminkime mūsų rašytojos M. Pečkauskaitės-Šatrijos Raganos labai gerą patarimą: "Niekada

KELIAMA Į 6 PSL.

DVI NOVELĖS

KĘSTUTIS LIPEIKA

LIŪDNAS ŠOKIS

Susitikti jie susitarė vakare.

Užtraukta mėlynbangė užuolaida patamsino kampus ir nublukino kambaryje stovinčius daiktus. Lauke dar švietė saulė, garsiai kalbėjo moterys ir girdėjosi paukščių balsai.

Jis sėdėjo ištempęs rankas ir nieko neveikė. Smulkučiai dygliukai pečiuose, nugaroje ir pirštuose nesudirgino nė vieno raumens. Tik viskas aplinkui buvo tarsi gyva, ir laikrodžiai, baldai, mašinos, žmonių žingsniai, kalbos, juokas griuvo, maišėsi, traukėsi ir nyko erdvėje.

Senas namas didelių medžių pavėsyje atrodė permatomas, varstomas visų akių ir pasigailėjimo vertas. Norėjosi ištrukti iš jo. Išklysti vienam toli, kur nors į skaidraus ežero vandenis apsamanojusia valtimi. Toje valtyje galėtų būti vandens ir jame matytųsi dangumi plaukiantieji debesys. Iš ežero pakraščio miškų skristų buriukai varnėnų, ir jie primintų, kad jau liepos vidurys ir kad baigiasi vasara. Štai toli nuklydus niekas jo nematytų, ir jis galėtų užsimiršti. Į pasislėpusį ežera neateitų ir jį, nes bijotų klaidžių miško takelių ir paslaptingo šakų traškesio. Jį tikrai neateitų, nebūtų šito permatomo namo, daiktų, žmonių ir abejonių. Tada nereikėtų laukti nei žodžių, pasakančių tiesą, nei žodžių, dailiai glinančių išdavystę. Viskas išnyktų ir įsiviešpatautų tyla.

Gyvenime būna gerų stebuklų, tik reikia tikėti jais ir kantriai laukti. Jis norėjo, kad ji nebeateitų šį vakarą nebeateitų, niekada, nesiskųstų, nerėktų ir nesijaustų nelaiminga. Kažkas jam sakė, kad moterys jauste jaučia, kaip jų nemyli, ir sugalvotų žodžių joms tada nebereikia. Matyt, tie žodžiai pirma pasėjami, tik paskui turi išdygti, o moterys juos pamato daug anksčiau ir būna išdidžios ir kantrios, kaip kiekvienas, žinantis tikrąją pradžią. Jeigu taip būtų ir jeigu ji neateitų, jis sutiktų padaryti viską: pasimelsti, užmokėti kiek reikia pinigų, išvažiuoti, prižadėti viską pamiršti arba nieko daugiau nemylėti.

Laikrodžiai kambaryje tiksėjo perrėkdami vienas kitą, ir jis suprato, kad artinasi vakaras. Kieme niekas nebedaužė kilimų ir toli už miesto namų negiedojo gaidžiai. Mėlyni stačiakampiai lange atitvėrė jį nuo nerūpestingo pasaulio, primindami, kad iš šito kambario, kuriame viskas įvyko, nebegalima niekur išeiti vienam. Pagaliau slogi ir baisi tyla prabilo vaiko verksmu, ir jis užsidėmė rankomis ausis. Gal būt, vaikui tikrai reikėjo verkti, bet pajudinęs nutirpusias rankas jis suvokė, kad gerų stebuklų nebūna ir išsigelbėti galima tik pasaklus žodžius, kurie buvo jau čia pat ir kuriuos jis būtinai sugalvos iki vakaro.

Durų skambutis išgąsdino. Jis atsikėlė ir nuėjo atidaryti.

Tarpduryje stovėjo ji.

— Kodėl taip anksti? — paklausė jis nustebęs.

— Nebesulaukiau, — tyliai atsakė ji ir įėjo.

Jis sekė jos mažučius žingsnius ilgame koridoriuje ir pagalvojęs, jog taip eina tik žmonos į savo vyrų kambarius, supyko.

— Matai, aš kraustausi iš proto! — pasakė jis, siekdamas lango užuolaidos.

— Nereikia, — ištarė ji, — tegu būna. Tokioje prieblandoje dar jaukiau. Tu labai geras sugalvojai.

Jis norėjo pasakyti, kad jokios prieblandos kambaryje nėra, kad namas dabar permatomas ir aiškiausiai matosi tai, kas jame dedasi. Bet ji vaikščiojo čia pat dar visiškai nepasikeitusi, ir jis neišdrįso. Galėjo būti, kad anksčiau ji apsiriko ar sakė netiesą. Visada, kai taip atsitikdavo, keletą dienų ji vaikščiodavo su kažkokiu susikaupimo ir santūrumo šešėliu judesiuose ir žvilgsnyje. Paskui tai praeidavo ir būdavo vėl lengva ir gera.

— Paklausykim mūsų šokio, pasakė ji.

Jis atsikėlė, paėmė nedidelę raudoną plokštelę ir įjungė radiolą.

Jie abu klausėsi pietietiško tango.

— Ar aš tau neverčiau šito šokio žodžių? — paklausė ji.

— Ne, — atsakė jis.

— „Ateikit, merginos, į mūsų kambarius, kai būsime vieni". Pirmajame posmelyje, kurį tuojau po kastanječių dainuoja vienas vyras, sakoma: „Aš laukiu tavęs ateinant, kai nebebus saulės, kad galėčiau bučiuoti tave visą naktį, bet kad tu mano akyse neišskaitytum, kaip myliu tave".

Jis klausėsi pašnibždomis tariamų žodžių ir pagalvojo, kad tie žodžiai banalūs ir kad ji nebe tokia, kaip anksčiau. Būdavo, uždėjus plokštelę ji pakviesdavo jį šokti, ir jie sukdavosi kambaryje, patraukę į pakraštį stalą, užmiršę viską. Dabar ji kiekvieną dieną bus santūresnė ir labiau užsiėmusi, tokia, kokios jam visiškai nereikia.

— Ne, tai neįmanoma! — pasakė jis.

— Kas neįmanoma? — paklausė ji tebegrojant muzikai.

— Viskas, — ištarė jis, pamažu uždengdamas rankomis veidą. — Mes kažkur paskubėjome, ir viskas yra netikra.

— Mat kaip greitai tau keičiasi nuotaikos, — atsiduso ji. — Tu dabar jau gali būti piktas kaip širšė ir turi kam parodyti savo ragus.

— Kaip tai kam? Kokios čia užuominos? Negi tu nesupranti, kad jokių užuominų negali būti, ir juo labiau jokių sentencijų ir vilčių. Mes senai išsiskyrę. Mes išsiskyrę jau nuo tada, kai tu tai pasakei, nes mes paskubėjome, ir viskas yra netikra. Negaliu visą laiką apgaudinėti tavęs ir savęs ir iš viso neįsivaizduoju savęs ir šeimos. Jau geriau viską iškentėti dabar!

Ji pakėlė galvą ir žiūrėjo nustebusiomis akimis.

— Aha. Žmonės būna labai nelaimingi, kai išsiskiria supratę, kad turėtų būti kartu, — pasakė kažkas arba tik taip pasigirdo.

Ji krūptelėjo ir atsilošė. Krutinėje staiga pasidarė tuščia ir kažkas apsivertė su salsterėjusiu veržimu. Ji stengėsi prisiminti tą jausmą, bet jis nesikartojo, ir ji nesuprato, ar taip pasijuntama, kai esti nežmoniškai skaudu, ar taip pirmą kartą suįuda kūdikis.

PO KRYŽGATVIŲ ŽIBINTAIS

Atėjo jų dešimt, ir jie tyčia pasirinko šitą pastogę, nes nenorėjo nei matyti daug veidų, nei šokti. O ir pačios iškilmės nereikalavo kažin ko: jiems reikėjo pabūti vieniems, atsikalbėti, padainuoti ir viską gerai prisiminti, kad iš tiekos dienų, praleistų kartu, liktų kas nors ateičiai.

Prie stalo kalbų netrūko. Jie turėjo dvi merginas ir lenktyniaudami svaidė vienas už kitą taiklesnius sąmojus, pasakojo išgalvotas, o kartais, matyt, ir tikras istorijas. Bet kaip dažnai būna prieš išsiskiriant, staiga šurmulys nutilo, ir kiekvienas jų klausėsi savęs kažką prisimindamas ir apmąstydamas. Visi jie turėjo savo miestus, kuriuose jų sugrįžtant laukė žmonės, ir neįgyvendintus planus, subrendusius ir neleidžiančius tylėti. Bet jie buvo dar tokio amžiaus, kai nesijaučia jokių ribų ir slenksčių, kai niekas neskaičiuoja nei dienų, nei metų, o tik kažkoks nerimas atidunda iš toli, viską paversdamas ištisu laukimu.

Mokyklos direktorius nė nekrusteldamas traukė dūmą, kartkartėmis reikšmingai atsidusdamas ir kilsteldamas antakius. Dažnai jo ramios akys nematydavo nieko, tik nejučiomis šypsojosi išraiškinga vidine šypsena, ir kiekvienam, tuo metu žiūrėjusiam į jį, pasidarydavo gera.

Susikaupimas ir tyla tęsėsi neilgai. Atsirado tema pokalbiui, ir prie dviejų stalo kampų arčiau susispietė galvos ilgesniam svarstymui ar ginčui.

Jis sėdėjo ties stalo viduriu ir liko vienas, nes kalbėti ir ginčytis nenorėjo, o galvoti ir šiaip turėjo apie ką. Užsimiršimas liūliavo ir svaigino, ir jis nejautė, kas darosi aplinkui. Iš pradžių buvo gera ir vaisku. Kavinės triukšmas nuslinko ir pritilo, o pro granito ir stiklo sieną prasiskverbė muzika ir čiurlių švilpiantis veržlumas.

Jis matė mėlynas ir baltas pievų gėles ir gražų merginos profilį.

„Ačiū, kad jūs esate", — atplukdė atmintis keistus žodžius ir tuoj pat vėl nusinešė viską tolyn ir tolyn. Jis prisiminė vidurinę mokyklą ir pirmuosius mokytojus, ir kad dabar baigė antrąja savo gyvenime mokyklą, bet niekas nepasikeitė. Ne, nebuvo nei liūdna, nei linksma. Viskas — žodžiai, žingsniai, darbai, siekiai ir tyla — priklausė ateičiai. Kai jis pakėlė galvą, lyg norėdamas pasakyti tai, ką jautė, vienu dideliu ir spindinčiu žodžiu, mergina pirmą kartą pažvelgė į jį geromis ir nustebusiomis akimis, ir taip jie susitiko, vis dar negalėdami įveikti savęs ir patikėti šito susitikimo būtinumu ir tikrumu.

— Vyno! — garsiai pasakė direktorius, pažiūrėjęs į jį, — išjudinkite šitą užsigalvojusį.

Jis nulenkė galvą ir pasitaisė krintančius plaukus.

— Mergaite, — atsigrįžo direktorius į ją, — tu neliūdėk. Tu eik pas šitąjį ir perduok nuo manęs linkėjimų: mėgsiu galvojančius žmones.

Visi sujudo ir atsisuko į jį.

Ji atsisėdo šalia jo, išgėrė kartu taurelę vyno, ir jis paklausė, kokios gėlės jai labiausiai patinka.

— Mergaite, — per stalą riktelėjo direktorius, bet kai ji atsisuko, ranka paprašė pašaukti jį. — Pasakyk savo draugei, kad jos akys kaip jūra.

— Direktorius sako, kad jūsų akys kaip jūra, — tuoj pat ištarė jis.

Jis nukaito ir nusišypsojo.

Minutėlė visi tylėjo klausydami aplinkos triukšmo, o paskui vėl sužėlė, suklego.

Ji pažiūrėjo į jį.

— Mūsų direktorius tikrai keistas žmogus, — pasakė ji ir paslėpė delnuose kaistančius skruostus, — sako, visai neseniai jis buvo įsimylėjęs.

— Argi tai keista? — paklausė jis.

— Nežinau. Direktorius sako, kad nežmoniškai gera mylėti slapčia.

Kuriam gera: ar tam, kuris mylimas ir nežino, ar mylinčiam?

— Tikriausiai ablem, — atsakė ji.

Jis pažiūrėjo į jos graţiai spinduliuojantį veidą ir vėl, kaip ją išvydus, kavinukės triukšmas nuslinko ir pritilo, o pro granito ir stiklo sieną prasiskverbė muzika ir čiurlių švilpiantis veržlumas. Atrodė, kad viskas sukasi, kvila ir skamba, nėra išsiskyrimo ir šito atsisveikinimo vakaro.

Jis tikino save, kad kartą jie jau matėsi ir kalbėjosi ir kad tuomet ir dabar ji buvo lyg ateivė iš kito pasaulio, nes tokios seniai nebevaikšto nei miestų grindiniais, nei žydinčiomis lankomis.

Dideliame ekrane jie bėgo per nesibaigiančias lygumas ir susikibę rankomis šokinėjo kalvų viršūnėse. Aplink skraidė pasakų paukščiai ir grojo orkestrai žaliuojančiuose beržynuose.

Džiaugdamasis prisiminimu, jis pagalvojo, kad ji tuojau pasakys keletą žodžių, kurie viską sugebės sugrąžinti ir bus gera eiti susikibus rankomis.

— Jūs prisimenate nepažįstamosios laišką? — tylomis ištarė ji.

— Kokį laišką? — taip pat tyliai sudvejojo jis, negalėdamas suvokti, kur buvo svajonė ir kur yra realybė.

— Tada vakare, — tęsė ji.

Iš užstalės visi pakilo.

Jis paprašė jos eiti kartu, kad taip greitai nesibaigtų šitas vakaras ir kas nors tikrai paaiškėtų, bet ji atsisveikino ir su visais nuvažiavo troleibusu.

Nueinanti ji atrodė išdidi ir graži lyg sugrįžtanti atgal į baltą ekraną, kuriame viską matai ir girdi, bet kuriame nieko nėra tikro.

Vidurnakčio žvaigždės padvelkė vėsa. Tuščių gatvių grindinys aidėjo nuo vienišų praeivių neritmingų žingsnių.

Žmonėms visada būna sunku tikrai susitikti ir tikrai išsiskirti, ir todėl susitinka ne tie, kuriems derėtų, ir išsiskiria visai be reikalo.

Jis ėjo neskubėdamas, stengdamasis prisiminti visus jos žodžius. Ausyse įkyriai skambėjo tik „nepažįstamosios laiškas", o akyse mirguliavo mėlynos ir baltos pievų gėlės ir virš jų plaukė gražus mergaitės profilis, ir atplasnojo pasakų paukščiai, ir girdėjosi muzika.

— Kodėl gi šitaip!? — murmėjo jis užsidengęs rankomis veidą, priekaištaudamas sau už nervžtingumą, ir staiga prisiminė viską. Vėjas suošė medžių šakose tarytum atkartodamas keistą žiemos vakaro tylą, jis girdėjo savo balsą, deklamuojantį S. Jeseniną ir matė garbanotą berniuką, ištiesusį mažytį laišką, kuriame ir buvo žodžiai: „Ačiū, kad jus esate".

— Ačiū, kad jus esate, — pasakė jis garsiai ir atsisuko į ten, kur ji nuvažiavo.

— Nesiskubink, vaikine, — prakalbino jį praeivis. Atsigrįžęs jis pamatė senį, labai panašų į buvusį chemijos mokytoją.

— Žiūri tu abejojančiomis akimis. Taip nežiūrėk!... Nueinančius reikia pavyti, nes jie skuba ir dažnai neatsisuka, — praeivis reikšmingai iškėlė pirštą ir priėjo arčiau. — Man gyvenime yra buvę net taip, kad teko atsisveikinti prieš susitinkant. O! Labanakt!

Jis linktelėjo žmogui ir nuėjo geral nieko neišgirdęs, stebėdamasis, tarytum labiau nei kiekvieną naktį prašvitusiu dangumi, ieškodamas akimis naujų žibintų, pakabintų gatvėse ir kryžkelėse.

Atsirėmęs į drėgną storo medžio kamieną, jis pagalvojo, kad taip, kaip šį kartą, žmonės jaučiasi tik laimingiausiomis akimirkomis ir nesugalvotose pasakose.

Ir vėl didelėme ekrane jie ėjo per nesibaigiančias lygumas ir susikibę rankomis šokinėjo kalvų viršūnėse. Aplink skraidė pasakų paukščiai ir grojo orkestrai žaliuojančiuose beržynuose.

(Jaunimo Gretos)

NL POKALBIS

ATKELTA IŠ 5 PSL.

neužmirškime, kad, įmesdami į pasaulio iždą nors mažiausią gėrio dalelę, mes jau geriname pasaulį". Mūsų atveju: geriname save, geriname savo tautą, geriname bendruomenę.

NL: Ką dar norėtumėte tarti Nepriklausomos Lietuvos skaitytojams?

SB: Mūsų pokalbis gerokai ištįso. Bet jame paliesti visų mūsų bendri rūpesčiai. Tad dar kartą ačiū Jums, malonus Redaktoriau, už palankų dėmesį Bendruomenei, kuriai dirbame, į kurią sudedame mūsų išeivijos lietuviškos ateities viltis.

Vieninga, visuotinė ir pajėgi Bendruomenė ypačiai reikalinga dabar, kai Lietuva yra okupuota ir savo išeivijai negali ateiti pagalbon nei su sava materialine, nei sava moraline parama. Pati Lietuva šios mūsų paramos yra reikalinga.

NL: Dėkui už pokalbį, Pone Pirmininke.

IŠLEISTAS JAKUBĖNAS

Vilniuje išleista poeto Kazio Jakubėno knyga "Šimtas vyturėlių", kurią iliustravo dail. D. Tarabildienė. Autorius dabar pristatytas, kaip "vienas žymiausių vaikų poetų".

Kazys Jakubėnas, jau nepriklausomoje Lietuvoje iškilęs poetas ir žinomas savo kairiomis pažiūromis, sovietams okupavus Lietuvą, nesivaržydamas kritiškai ir su pasipiktinimu vertino režimą.

Jis mirė 1950 metais. Vakaruose gautomis žiniomis, poetas saugumo organų buvo suimtas, sumuštas ir be sąmonės išvežtas už Vilniaus į laukus, kur sušalęs mirė.

● Lietuvoje trečią kartą išleistas Balio Sruogos "Dievų Miškas" (25 000 egz. tiražas). Tai rašytojo pergyvenimų Stutthofo stovykloje, 1943-1945 m., dienoraštis.

JUOZAS PAUKŠTELIS

MŪSŲ MOKYTOJA

atsiminimų puslapiai

1919 METŲ rudenį vokiečiai bermontininkai Šiauliuose užėmė gimnazijos patalpas. Kiek pamenu, žiauri buvo toji diena. Jau iš vakaro, rugsėjo 29 d., sužinojome, kad jie, nepaisydami gimnazijos direktoriaus protesto, neša iš klasių suolus, stalus, spintas ir krauna salėje ar bibliotekos kambaryje. Nulėkėme: neduosim, neužleisim! Mat, buvom nebe vaikpalaikiai. Bet prie gimnazijos vartų stovi vokiečių sargyba — įeiti neleidžia. Bandėme eiti pro užpakalines duris — vokiečiai taip pat neleido. Nutarėme ryt anksti ateiti ir žūt būt įsiveržti į klases. Atėję vokiečių mažai teradom, tad ir sulindom visi. Laimėjom! Iš džiaugsmo visi užtraukėm himną. Tik štai vokiečių vyresnysis (rotmistas fon Platenas) su kareiviais. Ir, negailėdamas kumščių, puolė mus mesti iš gimnazijos. Nubėgome į antrąjį aukštą, susikibome rankomis — nesiduodam! — giedam himną. Rotmistras grasina atvesiąs bolševikus belaisvius, visus išblaškysiąs. Atvedė. Belaisviai, supratę, koks reikalas, neblaškė. Atrodė, jie greičiau vokiečius būtų ėmę blaškyti...

Kelios mergaitės puolė verkdamos prašyti rotmistrą, kad neužimtų gimnazijos, kad leistų visiems mokytis. Šis, užuot žmoniškai kalbėjęs, griebė vienai už kasų ir stūmė nuo laiptų: raus! — griebė kitai, trečiai. Mokiniai pradėjo klykti. Vyresni puolė mergaites ginti. Rotmistras, kareiviai, dar iš kažkur atsiradęs unteroficierius pradėjo „darbą" iš peties. Vyresniųjų klasių mergaitės puolė vokiečius (berniukams buvo įsakyta susilaikyti). Viena kaip trenkė rotmistrui į žandą, kad šis susvyravo, kita dar pridėjo, jo kepurė laiptais nulėkė žemyn. Iš apačios atskubėjęs mokytojas Orlauskas norėjo su rotmistru kalbėti, tas ir jį stūmė nuo laiptų, akinius sudaužė. Nublokštį nuo laiptų mokiniai užpakaliniais laiptais vėl lėkė į viršų. Pamatę nejveiksią, vokiečiai pasišalino.

Dabar jau tikrai laimėjom! Sunešėm suolus, stalus ir kitus rakandus atgal į klases. Salėje mokytojai drauge su tėvais ir mokiniais susirinko pasitarti. Besitardami pamatė: gal trisdešimt vokiečių kareivių, fon Plateno ir unteroficieriaus vedamų, sueina į gimnazijos kiemą. Vėl klyksmas.

— Nebijokite! — ramino tėvų komiteto pirmininkas Lukauskas. — Vokiečiai juk kultūringa tauta... tarsimės, susitarsime.

Sulig tais žodžiais vokiečiai įsiveržė į salę. Tėvų komiteto pirmininkas žengia priešais „tartis", fon Platenas geležiniu durklo dėklu jam per galvą. Lygiai ir unteroficierius, ir kareiviai durklų dėklais, kiti diržų sagtimis visus iš eilės pradėjo mušti. Parmušta Čepulienė apalpo. Mokiniai klykdami išsigrūdo į koridorių. Vokiečiai vėl bloškė juos laiptais žemyn. Iš pirmojo aukšto bloškė pro langus. Paskui iš kiemo vaikyt muždami, ir iš gatvės. Kliuvo net pašaliniams. Ir rezultatai tos „batalijos" — sužeista, sukruvinta keturios dešimtys žmonių. Daugelis gavo net po kelias žaizdas. Mokytojui Rimkui, mokinius labiausiai užstojusiam, sudaužyta galva... O kiek visiems išgąsčio! Bet ir užuojautos didelės susilaukėme. Atsimenu, vakare slankiojam gatve, lyg nusiraminimo ieškodami, prieina vienas, kitas, trečias — piktinasi vokiečių žiaurumais, guodžia mus.

— Nenusiminkite, vaikai, — kalba pažangi visuomenininkė, didelė jaunimo mylėtoja, tėvų komiteto narė Venclauskienė. — Mes su dantimis išplėšime atgal iš tų grobikų gimnaziją. Ir juos pačius karštu vandeniu išplikysime kaip blakes, kad nė vieno čia neliktų! Teutonai, rupūžės! Negana, kad per amžius jie mindė, plėšė mūsų žemę, mūsų žmones žudė, dabar ir vėl!..

Ramina, o jos akys pilnos ašarų.

Tą patį vakarą sutikome gimnazijos direktorių su parišta ranka.

— Ką gi, berniukai, maža tauta esame, — buvo jo pirmi žodžiai. — O mažus visi stumdo, visi skriaudžia. Gerai, kad jūs nelietėte jų, būtų dievai žino kas buvę. Dabar važiuokite pas tėvelius ir mokykitės namie. Iki naujų metų vargu ar atgausim patalpas.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Parvažiavę su pusbroliu namo, palūkuriavę porą savaičių, pagaliau vieną lietingą, šaltą spalio mėnesio dieną ratais išvažiavome į Panevėžį.

Po sugriautų, sudegintų Šiaulių, po to vokiečių barbariško siautėjimo Panevėžys mums atrodė tylus, ramus ir laimingas miestas. Gimnazijoje pasakius, kad mes iš „išblokštųjų", kad norime mokytis, kol Šiaulių gimnazija vėl pradės veikti, mus priėmė, nors direktorius tuo metu buvo kažkur išvažiavęs (direktoriumi buvo vėliau žinomas kalbininkas J. Balčikonis). Dėl buto irgi pavyko greit kliūtis nugalėti. Ir kitos dienos rytą nuėjome į gimnaziją — aš į penktą klasę, pusbrolis į šeštą...

Mano klasė pasirodė gana šauni. Vaikinai visi beveik vienmečiai: 17—18 metų, dailūs, linksmi ir gerokai išdidūs. Vienas, paklaustas, kuriame čia suole yra tuščia vieta, tik mostelėjo į patį galą, nė nepasižiūrėjo žmoniškai — toks, matyt, mizernas aš jam atrodžiau. Pradėjus vienam liežuviu groti tuo metu madingą tango, dvi ar trys poros pradėjo šokti. Klasėn įėjus matematikos mokytojui, irgi ne iš karto aprimo. Šiam ėmus pamoką aiškinti, nedaug tekreipė dėmesio. Pastebėjau tik vieną prieš mane sėdintį — nežemą, pilnoką, skaistaus veido, kuris uoliai sekė mokytoją ir žymėjosi sąsiuvinyj, — vėliau paaiškėjo, jog tai buvo kupiškėnas Povilas Pakarklis. Per pertrauką matau, kad tie šaunuoliai jau truputį ramesni — niekas tango nebegrojo, nebešoko, taip garsiai nebesijuokė, net nebešnekėjo taip garsiai, po skambalo tuoj susėdo į suolus. „Kas čia pasidarė? — galvoju. — Matyt, bijo kažko." Staiga klebtelėjo durys, klasėj visi ūmai atsistojo. Girdžiu ramų moters balsą „prašom sėstis", bet jos pačios per kitų nugaras nematau. Tik, visiems susėdus, žiūriu — už stalo žila galva, truputis pečių. O ant stalo didelės, lyg sunkiai dirbančios kaimietės rankos. Nužvelgė visus protingom, tokiom moteniškom akim, užrašė į žurnalą ir pradėjo kalbėti apie stilių, apie kalbos grynumą — iš reto, aiškiai, tarpais vieną ranką kilstelėdama, tarpais kitą. Aš pamačiau, kad ji luoša, todėl ir maža, o rankos ne sulig ja didelės. Mokytoja aiškina apie archaizmus, neologizmus, barbarizmus, provincializmus. Paskui nė nepastebėjau, kai ji pradėjo pasakoti apie... kažkokią Jadvygą Juškytę... Atvykusi viešnagėn pas ją į Joniškėlį kažkur nuo Kauno pusės. Ir... nuo tos dienos jos akys ir siela kitaip ėmusios žiūrėti į pasaulį... Ji ir Juškytė, abi tada dar jaunos merginos, sugalvojusios steigti draugiją neturtingiems mokslą einantiems lietuviams ir net kultūros darbą dirbantiems inteligentams šelpti, kuriems šiokia ar tokia pašalpa bus reikalinga. Tą draugiją pavadinusios „Žiburėliu" ir pradėjusios į ją traukti daugiau narių, „kuriems rūpėję tamsoje ir varge skęstančios tėvynės likimas". Ilgainiui silpna „Žiburėlio" draugijėlė išaugusi į stiprią, ji iš surinktų aukų šelpusi ir Kudirką, ir Biliūną, ir Višinskį, ir daugelį besimokančių jaunuolių.

Skambalui suskambinus, mokytoja paėmė nuo stalo žurnalą, linktelėjo visiems. Klasė lyg pagal komandą atsistojo, vienas, arčiau durų sėdintis, jai duris atidarė...

Ir kitą dieną panašiai: pakalbėjusi apie poetinės kalbos privalumus, apie stilių, jo vaizdingumą, graudingumą, pasakiusi, kad lietuvių kalba esanti perlas kitų kalbų vainike, paraginusi mus mylėti savo „prigimtąją" kalbą, pradėjo pasakoti apie didžiausią, anot jos, mūsų kalbininką, nuostabių gabumų žmogų Kazimierą Jaunių. Kalbėjo apie jį pagarbiai, kiek jaudindamasi... kaip susipažino su juo Palangoje, visai paliegusiu, „be nervų", kaip jis paskui jai skundęsis, kad dvasinės vyresnybės intrigantų dėka buvo visai neteisingai apkaltintas amoralumu, pažemintas, atleistas iš seminarijos profesoriaus pareigų ir, kad nesimaišytų vyresnybei po akim, tas genialus kalbininkas paskirtas į Kazanę paprastu klebonu, kur po metų kitų susirgęs nervais ir įkištas į beprotnamį. Ir štai ne kas kitas, o toji giliai savo tėvynę mylinti Jadvyga Juškytė, apie kurią praeitą kartą ji minėjo, nuvykusi į tolimą miestą pas sergantį mokslininką, ištraukusi jį iš pamišėlių namų, „kaip iš kokios prapulties", ir parsivežusi į Lietuvą. O čia ėmė globoti, gydyti jo draugai...

— Širdį skauda pagalvojus, — kalbėjo mokytoja. — Kaip dažnai mes nemokame branginti talentingų, gabių žmonių. Kol jie gyvi, pavydime, niekiname, visaip stumdome. O pradedame branginti tada, kai jie jau grabe. Ne su vienu taip atsitiko. Taip atsitiko ir su didžiuoju mūsų kalbininku, mūsų tautos šlove Kazimieru Jaunium...

Nutilo, susimąstė, ir per jos veidą nuriedėjo ašara.

Po pamokos, jai išėjus, tariau šalia manęs sėdinčiam:

— Įdomiai toji mokytoja kalba. Ar visada ji taip kalba?

— Visada, — tarė šis. — Vis ką nors naujo papasakoja apie praeitį. Sako, nenorinti, ką žino, ką matė, nusinešti į kapus...

— Tai kokia jos pavardė? — Turėjau ir tebeturiu silpnybę, sutikęs kokį įdomesnį žmogų, sužinoti, kokia jo pavardė ir iš kur jis.

— Negi nežinai? Pats nuo Linkuvos ir nežinai. Petkevičaitė iš Joniškėlio.

— Tai gal jos tėvas buvo daktaras?

— Tėvas daktaras, paskui — brolis. O ji rašytoja, pasirašo „Bitė".

Tartum ir padvelkė į mane kažkas sava, artima, miela. „Iš Joniškėlio... Petkevičaitė, rašytoja!.. Daktaras, senasis Petkevičius, visą apylinkę gydė... Jo sūnus gydytojas net ir mane išgelbėjo, kad nepalikčiau luošas..."

Ir prisiminiau lyg per sapną. Vidurnaktis, guliu lovoj, karščiu degdamas kaip ugny. Akyse raudoni gaisai švyst čioja. Motina nuolat keliasi, deda ranką prie kaktos. „Dieve susimilk — negi nuo kojos ir būtų jam toks karštis?!" Duoda vandens, kad lūpas pavilgyčiau. O jos džiūsta.

Taip per kiaurą naktį.

Paskui girdžiu, kaip motina skuba, neša pagalvius, apklotą į ratus. „Viską atiduočiau, kad tik vaikas nepaliktų koliekas", — kalba.

Paskui važiuojam. Važiuojam, rodos, didžiule purvina dauba. Šalia manęs ryti motina, priešaky Jonas niūkia arklį. Arklys vis tartum vietoje mina.

Pagaliau aš jau daktaro kambary ant kanapos. Daktaras ištraukė kažką blizgantį man iš po pažasties.

— Oi, oi, kiek mažučiui karščio, daugiau jis negali išturėti!

— Kad ne nuo karščio, ponas, jį atvežėme — kojytė jam sulaužyta.

Mano marškiniukai viena akimirka nulėkė į šalį... Daktaras žiūri, spaudo sutinusią koją: kaulas perlūžęs!

Motina vėl rauda: „Gelbėk, ponas, nepalik vaiko kolieku".

— Gelbėsiu, nepaliksiu, nepaliksiu.

Prie manęs jau trys vyrai. Vienas užriša ant nulaužtos kojos virvę, kitas paima man per pečius... daktaras ant perlaužtos kojos uždeda pirštus.

„Dabar trauk!" Vyras traukia — ir... aš nieko nebeatsimenu. Pabundu kitame kambaryje, lovoj ant kieto čiužinio, koja lyg geležimis sukalta. Prie jos kažkas prisišta, jaučiu, kabaliuoja. Čia pat motina sėdi... O pro langą šviečia ryto saulė. Įeina daktaras... vėl deda blizgantį stiklelį man po pažastim. „Pavargai, — sako motinai. — Tik nebijok, vaikui neleisiu likti kolieku."

Kitądien vėl daktaras. Dabar jis man labai gražus atrodo... Ir geras. Ištraukė stiklelį iš po pažasties: „Mažutis karščio jau nebeturi!" — šypsosi. Paskui su plaktukėliu nuskelia man prie kojos kabančios plytos kraštelį.

Ir taip kasdien.

Menasi, vienąryt guliu siauručiame slaugės Zosytės kambariuke (į ligoninę manęs, kaip ne iš Joniškėlio valsčiaus, nepriėmė) ir dainuoju:

Šarkele varnele, keli tavo vaikai?
Vienas kuniguose, kitas ubaguose.
Vienas duona raiko, kitas uodegą kraipo.

Tariant „uodegą", įeina daktaras. Motina sumišo, kad vaikas taip nedalikatniai...

— O-o-o, mano mažutis jau dainuoja! Jei jau taip, kitąkart aš jam cacką atnešiu.

Nuskėlęs plytos gabaliuką, išėjo, o aš vaizduojuos, kokią cacką man atneš. Žinoma, gražią.

Kitą dieną ir vėl kitą daktaras ateina, o cackos neatneša.

Aš šnibždu motinai į ausį: kodėl man cackos neatneša?

— Ką jis ten sako? — klausia daktaras.

Motina vėl sumišo: „Ką ten, ponas, jo supaisysi..."

— Ai, cacką užmiršau. Bet rytoj tikrai nebeužmiršiu, atnešiu...

Kitądien atnešė man popierinę dėžutę. Nors joje buvęs krakmolas, bet man, sodžiaus vaikui, — labai graži.

Kitąryt nuėmė nuo kojos gipsą. Po dviejų dienų galėsite važiuoti namo!

Namie dar guliu... Paskui su ramentu šokčioju... Paskui jau visai sveikas. Motina kas vakaras poterius už daktarą kalba ir man liepia kalbėti, kad pagydė, kad nepalikau visą amžių luošas.

TOS mokytojos, rašytojos brolis Petkevičius! Jų tėvas seniai jau miręs. O sodžiaus žmonės dažnai jį prisimena. Tai buvo daktaras! Beveik visą gyvenimą praleido ant ratų... Ar tau šioks oras, ar toks, ar žiemą, užpustytais keliais, ar rudenį, šaltam lietui pilant, diena ar naktis, — o jį vos iš vieno sodžiaus parvežė, žiūrėk, jau į kitą veža. Ir užmokestį iš gaspadorių, iš turtingesnių paimdavo, o iš vargšų — ne. „Ko čia man duodi, pats plikas būdamas? — sakydavo. — Geriau už tuos grivinus ligoniui pavalgyti nupirk". Statas buvo, bet širdį minkštą turėjo — žmonių gailėdavo. Visų gailėdavo. O statas kaipgi nebus, visą laiką tarp prasčiokų gyvendamas. Bardavo juos už nešvarumą, už apsileidimą, tingėjimą. Kaip tėvas buvo. „Aš pas jus nebevažiuosiu, jei jūs tokie!" — gąsdindavo. Erzindavosi dėl žmonių tamsumo. Piktai juokdavosi iš tų, kurie burtų laikosi.

— Ar juodos katės kraujo dar nedavei? — Matyt, iš kažkur buvo girdėjęs, kad kai kas juodos katės krauju gydosi. — Jei davei, tai manęs daugiau nevežk!

Gailionių kaime šalia gatvės teka upelis, Plautupiu vadinamas. Pavasariais Plautupis taip užliedavo gatvę, kad į ratus semdavo, ir kartą pas ligonį vežamas senasis Petkevičius kaip reikiant išsimaudęs. Supykęs išbarė sodžių — apsileidėliais, tinginiais išvadino, kad gatvės aukščiau nepakelia. „Kol nepakelsite, daugiau pas jus nebevažiuosiu!" O kitus, kas į jį, ligą užilginęs, kreipdavosi, varydavo į Gailionių ulyčią prisigirdyti...

Gailioniečiai, bijodami, kad daktaras, tas vienintelis visoje apylinkėje, gali pas juos nebevažiuoti, — gatvę pataisė.

Mano senelė, prisiminusi daktarą Petkevičių, nesusilaikydavo neverkusi.

„Šeši vaikai, vienas už kitą mažesni, kaklais (difteritu) guli. Kur daugiau šauksies pagalbos, jei ne pas

KELIAMA Į 8 PSL.

MŪSŲ MOKYTOJA

ATKELTA IŠ 7 PSL.

Petkevičių? Lėk, tėvai, į Joniškėlį! Išlėkė, parvežė. As matau, kad vaikai jau dūsta, raudu: gelbėk, ponas! Žvilgtelėjęs į vaikus, ir jis verkia: gelbėsiu, neraudok, motin... Jei dievas gelbės, ir aš gelbėsiu... Bet ką gi jis: čia išdrasko vaikams iš gerklelių baltas plėves, čia jos ir vėl bematant užauga, smaugia juos. Per kiaurą naktį akių nesudėjęs dirbo, du išgelbėjo, o keturi ir mirė. Tokių vaistų tada nebuvo". — Ir senelė net balsu pradeda raudoti, lyg šiandien jai būtų jie išmirę. Jos dukterys, abi jau senos, vaikus užauginusios, sėdėdamos kalba patylomis:

— Mat, ir atsiminė, kas prieš šešias dešimtis metų buvo — ir vaikus, ir daktarą... Motut, neverk, nedėk paskutinės sveikatos, — ramina. Jai buvo jau aštuonios dešimtys su viršum.

Man augant, toji daktaro Petkevičiaus legenda nenuėjo nuo žmonių lūpų. Mažiesiems ji giliai įsmigo į širdį. Aš net gailėdavaus, kad manęs tada dar nebuvo, kai tas nepaprastas daktaras gyveno. Visa taip pasakiškai atrodė.

O dabar aš — to daktaro Petkevičiaus dukters, rašytojos, mokinys! Man rodėsi, kad iš jos aš daug ką sužinosiu, išmoksiu. O gal ir tikru rašytoju pasidarysiu. Dar žąsis ganydamas, svajojau pasidaryti. Petkevičaitė — rašytoja Bitė!

Ir supratau, kodėl netoli durų sėdintys mokiniai skuba atidaryti jai duris, kodėl per ios pamokas visa klasė tyliai sėdi ir klausosi.

— — — — — — — — — — — —

Netrukus iš pačios mokytojos išgirdau tą patį, ką suolo draugas neseniai buvo man sakęs. Paaiškinusi pamoką, susimąstė, patylėjo, paskui iš palengva, labai švelniai, tiesiog motiniškai tarė:

— Jau esu kalbėjusi, kad norėtųsi man tamstoms papasakoti, ką beatsimenu. Bijau, kad, sveikatai mažėjant, galiu daug ką pamiršti. O jūs, — jūsų metai ant pirštų dar neskaitomi, — jūs perduosite būsimoms kartoms, kokius vargus, kokias kančias ir persekiojimus teko pakelti mūsų tautai... Skendo ji tamsoje, jos sąmonė merdėjo, jai buvo uždraustas galingiausias šviesos šaltinis — spausdintas žodis... Maža buvo tuomet inteligentų, kurie savam krašte galėjo žmonėms šviesą skleisti. Iš man pažįstamų daktaras Kudirka, daktaras Vaineikis, mokytojas Jablonskis, Povilas Višinskis, kunigas Tumas, seserys Juškytės ir dar keletas. Mokslą baigusiems uždrausta buvo gyventi Lietuvoje ir dirbti tarp savųjų.

...Sunkiausią darbo naštą ant savo pečių buvo pasiėmęs daktaras Kudirka. Dažnai beveik vienas jis užpildydavo „Varpo" numerius. O jau „Tėvynės varpus" dažniausiai vienas. Užtat be laiko ir sulinko po ta našta — džiova nuvarė į kapus... Brangiausias šviesos kibirkštis — lietuvišką spaudą vogčia per sieną gabeno daugiau mažaraščiai ar net beraščiai, prasti mūsų mužikėliai.

Suskambinus pertraukai, kaip ir kiekvieną kartą, mokytoja ima nuo stalo žurnalą, gerom motiniškom akim nužvelgia visus ir eina pamažėli, — vienas ar kitas mokinys skuba atidaryti jai duris.

— — — — — — — — — — — —

...Lietuviškų mokyklų tada beveik nebuvę, — kitą kartą vėl kalbėjo. — Visame krašte buvo jų tik dvi — Rietave ir Joniškėly. Lietuvės motinos pačios mokydavo savo vaikelius prie ratelių. Būdavo, žiemą sėdi trobelėje, linus ar pašukas verpia, o šalia jos vaikas, elementorių atsivertęs, vedžioja su piršteliu. Tokia buvo Lietuvos mokykla.

Mano mokytoju buvo Laurynas Ivinskis, kuris lietuviškus kalendorius, arba metskaitlius, keliolika metų leido. Tie kalendoriai devynioliktojo amžiaus viduryje buvo vienintelis šviesos žiburėlis šiaudinėj kaimo pastogėje...

Po 1863 metų sukilimo Ivinskį, kaip lietuvį, Joniškėlyje iš mokyklos pašalino. Ir pasijuto senelis tiesiog kaip į gatvę išmestas. Nepraktiškas buvo, — jokių turtų sau nesukrovė, santaupų neturėjo. Visas jo turtas — keletas reikalingų baldų, knygų glėbelis, mikroskopas ir keletas dėžių, kuriose po stiklu būdavo daugybė visokių vabalėlių ir vabzdžių smeigtukais prismaigstyta. Nuo pat pirmos pašalinimo dienos ir pažiūrėjo seneliui bado šmėkla į akis. Bet jo pasigailėjo buvęs mokyklos draugas, tada Joniškėlio klebonas Glinskis: paėmė pas save, davė pusryčius, vakarienę. Dvaras sutikęs duoti pietus... Apie tą laiką atsikėlė į Joniškėlį ligoninės gydytoju mano tėvelis. Ir pakvietė senelį pas save, duodamas jam šviesesnį kambarį, kad jisai galėtų su mikroskopu žiūrėti ir tvarkyti savo vabzdžius ir vabalėlius... Buvo jau visai seneliukas — baltas baltas kaip karvelis, bet dar nesugriuvęs, tiesus. Atsimenu kaip šiandien, nors ir visai dar maža buvau. Atsidėkodamas mano tėveliams, jis tada ir mokyti mane pradėjo. Visada malonus, švelnus — gal net perdaug švelnus. Tuojau prie jo pripratau ir sekiodavau iš paskos kaip šuniukas. Eina jis su tinkleliu vabzdžių gaudyti — einu ir aš. Jis smaigsto juos su smeigtukėliais, o aš žiūriu, nosį prie dėžės pridėjusi. Ir pro mikroskopą, būdavo, duoda į juos pasižiūrėti. O kai per daug nusisėdėdavo, imdavo trepinėti, šokinėti po kambarį, kartais ir mane pašokindavo. Mokė mane lenkų kalbos, mat, kasdien žaisdama su vietos vaikais, lenkų kalbą buvau primiršusi. Taip pat mokė aritmetikos, geografijos, daug pasakodavo apie vabalėlius. Anot tėvelių, labai kuklus senelis buvęs. Pavyzdžiui, kad ir toks atsitikimas. Mano motina, pastebėjusi, kad Ivinskis smarkiai sublogęs — žandai įkritę, plaukai pasišiaušę. „Kas jam yra? — tarusi sau. — Ar nesikabina kokia negera liga?" Visaip klausinėjamas, senelis pagaliau prisipažinęs, kad, naktį ilgai dirbdamas, vėlai atsikeliąs, ir klebono gaspadinė pusryčių jam nebepaliekanti. Dieną tokiame šviesiame kambaryj bedirbdamas, pasivėluojąs į dvaro pietus. Vakarienės taip pat kartais pasivėluojąs, — tai nuo to gal ir pablogęs. Bet kam čia, girdi, daug valgyti? Nevalgiusiam dar sveikiau. Nuo to laiko tėveliai jam davė jau visą išlaikymą. Kai Ivinskis iš Joniškėlio išsikėlė, aš buvau jau septynerių metų. Išsikėlė jis į Rietavą kunigaikščio Oginskio bibliotekos tvarkyti...

— — — — — — — — — — — —

...Daug kas iš anų dienų jau pradeda pasimiršti, — sykį kalbėjo. — Bet dviejų žmonių niekad nepamiršiu. Žemaitės ir Povilo Višinskio iki grabo lentos nepamiršiu...

...Kartą, ruošiantis man sode apie bites, atbėgusi mergaitė pranešė, jog atėję du vaikinai ir klausią manęs. Nuėiau. Vaikinai paprastai apsirengę, lyg ir būtų sodiečiai, pasisakė, kas esą ir kad keliaują, ieškodami susipratusių lietuvių inteligentų. Jau buvę užėję vienur, kitur, trečiur, bet vis nepasitaikę rasti. Tad nutarę užsukti dar į Joniškėlį. Tai buvo Povilas Višinskis ir Vincas Kalnietis... Atrodė jie pavargę, apdulkėję, mat, keliavę ne važiuoti, o pėsčiom. Siūliau jiems nusiprausti, bet atsisakė, girdi, truputį atvėsę, nueisią į upę išsimaudyti. Paskui ir išsikalbėjau su jais apie Lietuvos vargus, kad... darbo labai daug, o nėra kam dirbti, kad maža inteligentų, kad ir jų dalis išsižadanti jaunystės idealų „dėl trupinio aukso, gardaus valgio šaukšto"... nėra spaudos darbininkų, nėra rašytojų... Liūdna buvo mūsų kalba. Galop Povilas Višinskis ir sako: „Turiu aš čia tokios mūsų sodžiaus moterėlės sąsiuvinį prirašytą. Turinys gal būtų ir neblogas, tik bėda, kad labai sunku suskaityti". Ir padavė man tą sąsiuvinį. Žiūriu — nagi prirašyta, prikeverzota ir dar žemaitiškai — nieko negaliu suprasti. Norėjau grąžinti Višinskiui, bet atsiminiau, jog netrukus važiuosiu į Rygos pajūrį, gal susitiksiu Jablonskį, — jis dažnai ten vasarodavęs, — parodysiu tą rašinį jam. Višinskis sutiko su mano pasiūlymu. Parodykite, girdi, toji moterėlė, nors ir prasta kaimietė, bet apsiskaičiusi ir labai norinti rašyti.

...Taip pasitaikė, kad nuvažiavusi apsigyvenau tame pačiame vasarnamyj, kur ir Jablonskiai. Ilgai nelaukdama, ir nunešiau jam tos moterėlės rašinį. Pas Jablonskius radau daktarą Kudirką. Pirmąkart jį tada pamačiau. Aukštas, gražus buvo žmogus. Nors skaistus skruostų rausvumas ir priminė kažką grėsminga. Netrukus pas Jablonskius atėjo dar Mašiotas, Kriščiukaitis — visi varpininkai. Visi dar jauni tada buvo. Jablonskis neiškęsdamas ir ėmė skaityti tą moterėlės rankraštį. Iš karto ir jis negalėjo susigaudyti — net pykti pradėjo: taip neaiškiai buvo prikeverzota. Bet beskaitydamas, „beslebizavodamas" Jablonskis prašviesėjo. Gražiai rašo, — sako jis. — Kalba vaizdinga, tikra lietuviška kalba. Ką-ne-ką pataisius, palyginus, galima ir spaudai duoti. Visi sutiko su juo, naujai rašytojai pseudonimą išrinko — Žemaitė, nes tikra pavarde pasirašyti buvo pavojinga. O tą rašinėlį, jos pavadintą „Piršlybomis", pavadino „Rudens vakaru". Taip tad ir gimė didžioji mūsų rašytoja...

— — — — — — — — — — — —

...Žemaitė trisdešimt metų kaime gyveno — be perstojimo su vargais, su darbais tampėsi, tą kaimo gyvenimą pažino kaip savo penkis pirštus. Anot jos: ten nėra tos kertelės, kur nebūtų mano pėda mynusi, nėra tokio žmogaus skausmo, kurio nebūčiau mačiusi ar net pati patyrusi. Bet apie savo vargus, skausmus nemėgo daug pasakoti — gyveno daugiau kitų vargais, skausmais, dėl jų sielojosi. Dėl žmonių tamsumo, dėl skriaudų. Nelygybės, išnaudojimo taip neapkentė, kad ramiai apie tai negalėjo kalbėti. Be abejo, ji tokia ir tebėra, — kalbėjo mokytoja. — Dabar išvažiavusi į Ameriką aukų rinkti nuo karo nukentėjusiems.

Pagalvojo, šyptelėjo.

Šako, kai važiavusi, labai nenorėjusi apsirengti miestiškai. Eikit jūs nuo mano galvos, — sakiusi, — aš kaimietė boba ir rengsiuos kaip kokia miesto ponia. Kaipgi atrodyčiau taip apsirengusi? Taip ir išvažiavo — balta skarele susirišusi, daugiapaliu sijonu užsisegusi. Laive, sako, daugelis žiūri, stebisi: kokios tautybės gali būti ši sena moteris? Viena angliškai mokanti lietuvė ir pasakiusi: tai didžiausia Lietuvos rašytoja! Anglai, prancūzai, kitų tautybių žmonės vėl stebisi, galvas kraipo: kokia gi toji Lietuva, jei jos didžiausia rašytoja tokia?!..

Tada kartu su ja važiavę lietuviai įkalbėję ją miestiškai apsirengti. Rengusis nenoromis ir paskui buvo labai nepatenkinta: „Išstatė mane kaip ant juoko!.. Aš gi kaimietė esu, o padarė kaip kokią miesto baidyklę..."

— — — — — — — — — — — —

...Kartą, pakalbėjusi mums apie dailiąją prozą, atverčia nedidelę knygelę ir duoda pirmame suole sėdinčiam paskaityti. Šis skardžiu balsu pradėjo:

„Studentas... Juoda naktis. Dangus stora migla apsikniaupęs"...

Perskaitė, kaip senos pirkios kambarėly pro langines plyšį žibsi švieselė... prie stalelio sėdi ant alkūnes pasirėmęs studentas ir rašo... Autorė klausia, kam jis rašo. Ar draugui pasakoja apie pasilinksminimus vakarėliuose, širdies jausmus, meilės kalbas, gražias mergaites? Ar savo mokytojui apie tėvų žemės budimą, tautiečių vienybę, jaunikaičių drąsą, mergaičių dorą, žmonių širdies turtingumą? Gal rašo turtingam dėdei, pritrūkęs skatiko Peterburge mokslui eiti, nusižeminęs prašo jo paramos?.. O tuo tarpu troboj girdi rūstų tėvo balsą:

— Tenusprogsta! Nieko neturiu ir nieko neduosiu. Jei važiuotų į Kauną (į kunigų seminariją), kiekvienas — ir aš, ir dėdė — duotų...

Motina stengiasi minkštinti tėvo širdį, bet šis negirdi. Tuo tarpu studentas vis rymo, ašarotomis akimis žiūri prieš save ir galvoja: „Snekėkite, kaip norite, o aš mokysius toliau".

Ir baigė skaityti vėliau daugelio kartotais, jautriais Žemaitės žodžiais: „Iš kur semiatės kantrybės jūs, nelaimingi mužikėliai?" Klasėje, ir taip tyliai sėdėję, lyg dar labiau nutilo. Mokytoja atsiduso, paskui tarė:

— Kitą pamoką, vaikeliai (vaikeliais ji dažnai mus pavadindavo), atpasakosite man tą vaizdelį. Pasakysite, ką jūsų širdys pajuto, kokios mintys kilo, jo besiklausant...

(LIT. IR MENAS)

PRIEŠ 50 METŲ

P. LELIS

Vengrijos min. pirm. Tisza ir Vokietijos kancleris Bettman-Hollveg nenorėjo karo, bet, paruošus parako statinę, grandinės reakcija savaime įvyko.

Liepos 29 d. austrai bombardavo Belgradą, kitą dieną rusai paskelbė mobilizaciją. Vokiečiai pasiuntė rusams dvylikos valandų ultimatumą – sustabdyti mobilizaciją. Anglijos min. pirm. Asquit prikėlė naktį karalių, kad jis pasiųstų carui telegramą – atšaukti mobilizaciją. Ir kaizeris Vilius pasiuntė telegramą "Brangus Niky" (jie visi buvo pusbroliai), bet silpnasis Niky negalėjo atsispirti savo generolams ir ministrams.

Rugp. 2 d. Vokietija paskelbė karą Rusijai, o rugp. 3 d. Prancūzijai. Anglijos kabinetas vis dar posėdžiavo ir negalėjo prieiti vieningo nutarimo, nes kai kurie ministrai pasisakė, kad Anglija neturi gelbėti Rusijos tironijos.

Tuo tarpu, sulaužius neutralumą, vokiečių armijos įžygiavo į Belgiją ir sunkiomis patrankomis pradėjo bombarduoti Liežą. Tik karaliui Albertui šaukiantis pagelbos, anglai, kaip Belgijos neutralumo garantuotojai, pasiuntė Vokietijai ultimatumą – atitraukti savo kariuomenę iš Belgijos. 12 val. paskutiniam Big Ben dūžiui nuskambėjus, pasigirdo šimtai tūkstančių balsų giedant God save the King. Tai reiškė karą prieš Vokietiją. Tą dieną ir Austrija paskelbė karą Rusijai. Vėliau įstojus į karą ir kitom valstybėm, prasidėjo drama, kuri užsitęsė 4 metus ir 3 mėnesius.

Apie to karo eigą ir mūšius buvo prirašyta daug knygų ir enciklopedijų ir, visi esame daugiau ar mažiau prisiskaitę, bet vieną to karo epizodą noriu čia paminėti dėl to, kad dėl vienos klaidos ar silpnybės politinė ir istorinė raida galėjo pasikeisti, būtent, karas galėjo būti per pus sutrumpintas, bolševikų revoliucija ir antras pasaulinis karas būtų išvengti, Lietuva ir kitos Pabaltės valstybės šiandien būtų laisvos ar bent turėtų plačias autonomijas.

Tas epizodas surištas su W. Churchill pašalinimu. Jis, tada būdamas jūrų ministru (First Lord of Admiraliy), įtikino kabinetą, kad, prasiveržus karo laivais pro Dardanelus į Juodąją Jūrą, bus išjungta iš karo Turkiją, ir sąjungininkai galės suteikti stiprią pagelbą Rusijai, nuo kurios priklausė greitas karo laimėjimas. Tokiai milžiniškai 10 milijonų armijai reikėjo tik ginklų, maisto ir amunicijos, bet sąjungininkai negalėjo jos suteikti – per Sibirą 8000 km vienbėgis gelž-

PAPROČIŲ IR MITŲ PASAULIS

Kai kryžiuočiai prieš keletą šimtų metų pradėjo trypti žemaičių kraštą, jie čia rado tvirtus, karingus žmones, ištikimai saugančius savo apeigas ir papročius, garbinančius savo pagoniškus dievus. Visa tai užkariautojams atrodė svetima, nesuprantama, priešinga krikščionių bažnyčios ideologijai. Užtai jie kiek begalėdami naikino senąją kultūrą, apeigas ir papročius. Dėl šių ir kitų priežasčių, nors būdami uždari ir užsispyrę, žemaičiai neteko daugelio savo dvasinės kultūros turtų: išnyko jie negrįžtamai, neužfiksuoti ano meto rašytiniuose šaltiniuose.

Tačiau nemaža dalis įvairiausių apeigų, papročių, prietarų ir tikėjimų pateko į raštus, kita dalis, kaip tolimi praeities aidai, išliko net ligi mūsų dienų. Žemaičių 19 a. rašytojai S. Daukantas, L. Jucevičius, M. Valančius užfiksavo ne vieną įdomų etnografams ir tautosakininkams faktą, o atskirais atvejais pateikė net ir platesnių papročių kompleksų aprašymus.

Atidžiau įsižiūrėjus į šią medžiagą, lyginant vėlesnių laikų duomenis, aiškiai matyti, jog bažnyčios pastangomis daug dalykų yra persipynę: ikikrikščioniškoji archaika eina greta naujesnių laikų reiškinių.

Visą žemaičio gyvenimą, visą jo veiklą lydėjo atitinkami papročiai, prietarai, kurie ne tik siejosi su tam tikrais magiškais momentais, bet kartu buvo ir savotiška liaudies teisės dalimi, kuria remėsi daugelis gyvenimo reiškinių, formavo vienokį ar kitokį požiūrį į daiktus.

Žemaičiai garbino dangaus kūnus — saulę, mėnulį, žvaigždes. Jie galvojo, jog danguje yra tiek žvaigždžių, kiek žemėje žmonių, ir jeigu žvaigždė krinta, vadinasi, kur nors mirė žmogus. Ypač daug tikėjimų ir prietarų yra su mėnuliu, kuriame, žmonių manymu, matyti dviejų vyrų, nešančių ant pečių rėčką, atvaizdai. Valstiečiai galvojo, kad pievas geriau pradėti šienauti jaunatyje, nes kitais metais bus daug žolės, o pradėjus delčioje — nežels atolas. Mėnulio fazes sekė pradėdami sėją, skersdami gyvulius ir pan. Net ir piršlybas pradėti esą geriau prieš pilnyje, negu kitu metu. Taip pat garbino ugnį, žemę, medžius, duoną. Pvz., su pašventinta (vadinamąja šv. Agotos) duona esą galima gaisrą nuvesti į laukus, arba, apnešus ją apie degantį namą, ugnis kils stulpu ir nepersimes ant kitų pastatų. Didelėje pagarboje laikė žalčius ir, kaip rašo M. Valančius, iš žalčių ir gyvačių kaulų darydavosi karolius, kuriuos nešiodavo kaip tam tikrus amuletus.

Kiekvienam reiškiniui paaiškinti buvo ieškoma atitinkamų priežasčių. Kai kurie tokie tikėjimai įgijo išplėstą literatūrinę formą. Tai padavimai apie piliakalnius ir įvairias įdomesnes vietas, sakmės apie aitvarus, degančius užkeiktus pinigus ir t. t. Daugelis tokių tikėjimų ir prietarų turi savyje nors ir nedidelį racionalų grūdą (pvz., mėnulio fazių stebėjimas prieš sėjant), — juos diktavo ilgametė žmonių patirtis ir nuolatiniai gamtos reiškinių stebėjimai; tik dėl mokslo žinių stokos šie stebėjimai nebuvo tinkamai apibendrinti. Kiti, žinoma, ir visai neturi racionalaus pagrindo.

Kaip visoje Lietuvoje, taip ir Žemaičiuose, vienas centrinių žmogaus gyvenimo momentų buvo vestuvės. Jei krikštynos ir laidotuvės nepasižymi papročių gausumu (išskyrus kai kuriuos prietarus), tai vestuvės turi ilgą ceremonijų grandinę, susidedančią net iš poros dešimčių įvairių etapų, kurių atlikimui prireikdavo vos ne ištisos savaitės. Užtai „dūnininkai" žemaičiai sakydavo: „Veselia — nedėlia, krikštynas — trys dynas". O kiek čia dainų pridainuodavo ir išdaigų prikrėsdavo, kol išdundindavo kraitelius išsipustę kraitvežiai, kol jaunąją išlydėdavo į „svetimą šalelę".

Vestuvių metas buvo „mėsėdis", t. y. žiemos laikotarpis nuo kalėdų ligi užgavėnių. Net ir patarlėje juokais sakoma: „Per adventą dvasia šventa, po kalėdų — pora". Tada ypač daug darbo turėjo piršliai, kol supiršdavo ir išleisdavo merginas. Reikia pasakyti, kad žemaičiai, nors ir galutiniam sutuoktuvių aktui vykdavo į bažnyčią, tačiau galiojančia santuoka laikė tinkamai atliktas sutartuves-žiedynas. Antai A. Pabrėža savo pamoksle, sakytame Salantuose 1822 m., taip nušviečia šį momentą: „... zalietas padarius su kokia asaba, jei su ta asaba iš kokios pričinos nebapsiženytų, bile tiktai buvo zalietos tikros, jau nė tam, kuris atsitraukė, nė tam, nuo kurio atsitraukė, nebvalna ženytis, nė su tėvu, nebe su motina, nė su broliu, nebe su seseria tikrąja, nė su sūnum, nebe su dukteria tikrąja tos asabos, su kuria padariusi buvo ženytis zalietas... per padarymą zalietų tikrų randas nekokia artymystė, losnai saviškystė, kurią bažnyčia šventa poznocija per visą pirmąją kartą ligi antrosios". Tokiu būdu jauniesiems per sutartuves vienam kitą užgėrus, padavus vienas kitam ranką ir pasikeitus dovanomis, buvo laikoma santuoka sudaryta. Toliau sekė pasirengimas vestuvėms, o paskui ir pačios vestuvės (veselia), kurios dėl aršios katalikų dvasininkų kovos Žemaitijoje prasidėdavo antradienį; sekmadienį buvo uždrausta jas kelti. Todėl ir pintuvės (mergvakaris) prasidėdavo pirmadienio vakare. Net ir dainoje sakoma:

Panediele vakarėli
Prasidieje veseleli...

Vestuvių pabaigą vainikuodavo piršlio korimas, labiausiai žinomas Žemaičiuose. Buvo perskaitomas „teismo" dekretas, kuriame jumoristiškai išdėstomos piršlio blogosios savybės, kaip jis apgavęs jaunąją:

„Metuose šiuose, tuose, anuose, kada katės šunis piovė, zuikis būgną mušė, meška triūbą pūtė, kad geležinsnapiai per mūsų žemę lėkė, šunys giedojo, gaidžiai lojo, arkliai su dantimis brazdino, stirna su pelėda šokinėjo, žuvys lakiojo, driežas į gegužę veizėjo, bobos veršius kirpo, mergaitės tekėti nenorėjo, vaikiukai jų nebemylėjo, kad su barankomis snigo, vaikai per kiauras naktis nemigo; tuokart vilkas, trenksmą išgirdęs, didžiai persigando, nebveizėjo, kur veršiai, kur banda, o iš strioko staiga trėsė, betrėsdamas šoko per kelmą ir išspyrė vaikiuką. Tą žmonės praminė briedaičiu, nes buvo taip spraunus, kaip ežys, taip sugebąs sukties, kaip girnų apatinysis akmuo. Tas derlingas ir guvus vaikiukas capt nutvėrė vilkui trumpai už uodegos ir nepaleido. Vilkas trėsė per Kempalių sodžių, nutrūko jo uodega, o vaikiukas benc pavirto. Išaugo paskiaus į veltėdį, baisų melagį ir tarsi vagį, nes apgavo ir pavogė gyvą, gražią Petronėlę..." ir t. t. (Iš M. Valančiaus „Palangos Juzės").

Jaunoji paprastai išgelbsti jį, apdovanodama rankšluosčiu, bet „budeliai" vis vien pakaria piršlio „pavaduotoją" — šiaudinę iškamšą, kurią paskui išdraiko arba nuneša į virtuvę ir ten kaišo į puodus, už ką šeimininkės turi išsipirkti, kad baidyklę išneštų lauk.

Sekantį sekmadienį po vestuvių būdavo atgrąžtai. Jaunoji su vyru ir jo tėvais važiuodavo aplankyti savo tėvų, ten papuotaudavo. Taip prasidėdavo jaunosios vargai ir rūpestėliai „svetimoje šalelėje".

Žemaičiai turėjo ir visą eilę kalendorinių švenčių, kurių papročiai, nors ir atskirais atvejais susilieję su krikščioniškomis tradicijomis, tebėra įdomūs etnografams ir tautosakininkams. Kaip liudija 19 a. šaltiniai, naujametiniame laikotarpyje — maždaug apie kalėdas, naujuosius metus — bernai iš trobos į trobą vilkdavo didelį rąstgalį, vadinamą blukiu, nuo ko ir patys buvę vadinami blukvilkiais. Su šiuo laikotarpiu siejasi daugelis būrimų apie ateinančių metų ūkinę sėkmę, apie būsimą žmonių asmeninį gyvenimą.

Labai įdomios savo karnavalinėmis eisenomis buvo užgavėnės. Leiskime kalbėti Žemaitei:

„Lig iš anksto ima taisyti lėčynas, ožius, arklius, o kartais parėdo ir Morę... Moteriškos, apsirėdžiusios skarmalais, terbomis apsikabinėjusios, eina ubagais. Na, jeigu kur užklumpa vaikiukus, nudrasko terbas, pavolioja po sniegą... Vyrai, pasirodę žydais, su baisiomis lėčynomis, šiaudiniais botagais užsivertę, eina, pirkdami bergždinikes (ligi užgavėnių neištekėjusias merginas — S. S.)... Vienas yra vadovas, kurs rokuojasi su gaspadorium; kad kur susigrūdo į trobą, pasportus rodo ir skaito; pinigai visi prie jo, ir tuos rodo, skambina kolytą kišdamas į akis, o iš jos pelenai dulka saujomis..."

Į kompaniją įeidavo ir čigonas su arkliu, vengras-gydytojas, siūlęs nuo visokių ligų vaistus, caro žandarai, vokietukas ir kt. Žmogiškieji padarai paprastai turėjo kaukes (iš medžio, kailio ar buroko padarytas), kurios (ypač medinės) buvo labai išraiškingos, darytos su dideliu meniniu skoniu. Be to, kai kurie persirengėliai sakydavo atitinkamus monologus ar dialogus, kupinus kandaus jumoro. Pavyzdžiui, gydytojas-vengras taip drožia:

„Reikia baslių metūgių su viritum, su spiritum ir su šalavijum anksti rytą išgerti po du šaukštu, po du kaušu ant tuščios širdies; jei tas nepadės, reik dešimtį silkių nusipirkti, tas silkes nuplauti, daktarui į terbelę sukrauti, tuos skysčius pritverti, o tuščius išgerti. Jei tas nepadės, reikia senos vyžos alyvos, senos rudinės tručyznos, o jei karštis yra didelis, apie keturiasdešimt laipsnių, tai reikia ant šilto ledo atsigulti, akėčiomis užsikloti ir žambį po galva pasidėti, o jei tas nepadės, ledo sudeginti ir tuos pelenus gerti. Beržyno Judėjus jaunių, brolių tretysis, pogydė, pomatė, požiūrėjo, počiupinėjo, potaisė. Ant švento Petro Žagarėj padėkosi."

Išraiškingos kaukės, vaizdingos oracijos, pagaliau ir pati vaidyba sudarė įdomaus liaudiško karnavalo įspūdį. Tai buvo komedija, nors ir neturėjusi vientiso siužeto, tačiau vieninga savo vidine dvasia, teikusi žmonėms estetinį pasitenkinimą, ugdžiusi teatrinį skonį. Tokių „komedijų" dvasia vėliau buvo persunkti lietuviškieji „klojimų vakarai".

Persirengiama būdavo ne tik per užgavėnes, bet ir per vestuves bei linamynį. Ypač įdomus ir retas paprotys, minant linus, buvo Kuršio (Kuršiuko, budelio) nešimas, gyvavęs Kretingos, Kulių, Andriejevo, Darbėnų, Kartenos, Mažeikių apylinkėse. Linų mynėjai iš šiaudų padarydavo žmogaus pavidalo iškamšą, aprengdavo nudriskusiais vyriškais drabužiais. Jį apkabindavo raščiukais, prirašytais blevyzgų ir visokių pasijuokimų iš talkoje esančių asmenų. Kuršį nešdavo paprastai slapta, niekam nematant, keli stiprūs, greiti ir pastabūs vyrai, pabaigę visus linus minti, kaimyno talkai į jaują. Greitai įmeta pro duris, o dažniausiai pastato už durų, o patys bėga, kiek gali, į savo jaują, kad nepavytų. Jeigu pavydavo, dažnai susimušdavo, Kuršio nešėjus pristatydavo linų minti, mašinos sukti. Šis paprotys, išnykus linamynio talkoms, taip pat išnyko, nusinešdamas praeitin daugelį įdomių savo gyvavimo faktų.

Iš kitų švenčių, apipintų papročiais, dar minėtinos velykos, kurių metu buvo laistomasi vandeniu, marginami, ridinėjami ir daužomi margučiai, o taip pat ir persirengiama (panašiai kaip per užgavėnes), sekminės su piemenų baliumi bei joninės su pasakojimais apie raganų puotas, paparčio žiedą ir kitus nepaprastus dalykus.

Į šiuos, nors ir trumpai apžvelgtus papročius, negalima žiūrėti kaip į kažką sustingusio ir šiandien jau visam laikui pasitraukusio ar ištisai išguitino iš žmonių buities. Papročiai — tai nuolatiniai žmonių gyvenimo palydovai, kurie nuolat kinta, išnyksta ar lieka gyvuoti, prisitaikę prie naujų sąlygų.

STASYS SKRODENIS
(KULT. BARAI)

---

kelis, o per Murmanską vokiečių povandeniniai laivai trukdė. W. Churchillio nuomonei pasipriešino laivyno vadas (First Sea Lord) Fisheris ir kiti admirolai – esą vien karo laivais Turkijos nenugalėsi, nes ji sustiprino savo laivyną dviem moderniškais vokiečių kovos laivais, turkų laivynui vadovauja vokiečių adm. Souchon, o sausumos kariuomenei gen. Limans von Sanders, Dardanelai sustiprinti milžiniškomis patrankomis. Šiuos argumentus Churchill atrėmė ir, susitarus su prancūzais, laivyno eskadros buvo pasiųstos į Dardanelus. 1915 m. kovo 2 d. išoriniai fortai buvo laivų patrankomis sunaikinti, bet kai laivai prisiartino prie vidaus fortų, jis sutiko baisią ugnį, ir kovo 18 d. buvo paskandinti trys kovos laivai ir keletas sunkiai sužaloti. Pamatę, kad vien karo laivais, vidaus fortų negalima sunaikinti, laivai pasitraukė.

Fisheris trynė rankas, bet Churchillis nenusileido – jis įkalbėjo pasiųsti kariuomenės ekspediciją į Galipolio pusiausalį ir užimti fortus sausumoje. Bet turkai, vadovaujami gen. Kemal Pašos, visur britus atmušė su dideliais nuostoliais, ir visa ekspedicija turėjo negarbingai pasitraukti.

Šis nepasisekimas turėjo daug pasėkų: Asquito kabinetas atsistatydino, sudarytas koalicinis kabinetas su Lloyd George priešaky, Churchillis išstumtas iš kabineto – jo vietą užėmė lordas Balfour.

Po karo Churchillis, išaiškinęs tikrą Turkijos padėtį, tvirtino, kad Dardanelų nepasisekimas buvo Fisherio nusikaltimas. Tuo metu kai jis davęs įsakymą laivams pasitraukti, dauguma turkų vidaus fortų buvo jau sunaikinti, o likusieji turėjo tik po keletą šovinių. Turkų sultonas rengėsi apleisti Konstantinopolį. Laivams buvo atviras kelias į Juodąją Jūrą, bet admirolų išgąstis dėl 3 laivų paskandinimo viską sugadino.

Jei rusams būtų suteikta nors pusė tos pagelbos, kurią jie gavo antrame kare, Rusijoje nebūtų kilusi bolševikų revoliucija, o karas būtų sutrumpintas. Bet anglai galvoja ir taip: jeigu Dardanelus būtų pavykę užimti, be abejo, Churchillis būtų tapęs ministru pirmininku ir neturėtume jo per antrąjį pasaulinį karą, kur jis buvo daugiau reikalingas.

KELEIVIS

NIEKAM NEPATAIKAUDAMAS, TEISINGA ŽODĮ SKELBDAMAS, JAU EINA 66 METUS. JAME NEMAŽAI ŽINIŲ IR IŠ KANADOS GYVENIMO. KIEKVIENAME NUMERYJE YRA SENIAI PAGARSĖJĘ MAIKIO SU TĖVU PASIKALBĖJIMAI. YRA GRAŽIŲ APSAKYMŲ, EILERAŠČIŲ. ADV. M.ŠVEIKAUSKIENĖ VEDA TEISINIŲ PATARIMŲ SKYRIŲ.

Metinė prenumerata tik $7.00

KELEIVIO 1971 m. kalendorius $1.50

636 EAST BROADWAY

SOUTH BOSTON, MASS. 02127

Baltic Woodwork Co.

K. KIAUŠAS ir J. ŠIAUČIULIS

Daromos įvairios durys, langai, virtuvės kabinetai ir kiti įvairūs medžio dirbiniai.

547 Lafleur Ave., LA SALLE 650, P.Q. TEL. 366-3884.

JUOZAS GRAŽYS

KAILIŲ SIUVĖJAS

- Siuvu ir parduodu
- Taisau ir remodeliuoju
- Vasaros laike saugojimas (Storage)

6396 Bannantyne Ave. Verdun, Montreal. Tel. 767-6183

W. Lapenat

GENERAL CONSTRUCTION REG'D.

89 Orchard Street, LaSalle, P.Q. Tel. 366-6237

Įvairi industrinė, komercinė ir rezidencinė statyba. Duodame įvairius patarimus, įkainavimus, be jokio atlyginimo. Darbas atliekamas sąžiningai ir prieinama kaina.

LaSalle Auto Specialist Reg'd.

7725 RUE GEORGE LASALLE, P.Q. Tel.: 366-0500 366-4203

- TAISOME IR DAŽOME AUTO-MAŠINAS.
- ESAME SPECIALISTAI MOTORINIŲ ROGIŲ

SAV. G. DESROCHERS

TEXACO

MIKE'S TEXACO SERVICE STATION

(M. RUTKAUSKAS)

POINTE CLAIRE, P.Q. — 601 St. Jean Road. Tel. 695-3883

ILLE BIZARD, P.Q. — 459 Cheerier Street. Tel. 626-5175

- Parduodami "SCORPION" firmos motorinės rogės.
- Atsitiktiniai ir kapitaliniai auto-mašinų remontai.
- Degalai, tepalai, padangos ir kt.
- Lengvai pasiekiame greitkeliu Nr. 40.

BELLAZZI-LAMY INC.

ĮVAIRI MEDŽIO STATYBINĖ MEDŽIAGA:

Durys, langų rėmai. Izoliacija. Ten-Test.

Masonite, statybinis popieris, cementas,

B. P. išdirbiniai ir visa kt.

7682, BOUL. CHAMPLAIN LASALLE 366-6941

Highland Auto Body

611 LAFLEUR AVE., LaSALLE

***

TEL. 366-7281

***

- Atliekami mechaniniai darbai
- Išorės taisymas ir dažymas
- Dunlop padangos ir baterijos

(Lietuviams nuolaida)

Savininkai: V. Sušinskas 389-0571 ir J. Zavys 365-3252

DATOS • VARDAI • ĮVYKIAI

KANADOS LIETUVIŲ DIENA

St. Catharinės katedroje pamaldos prasidės 2 val. p.p. Po pamaldų bus padėtas vainikas prie paminklo žuvusiems už Kanados laisvę, o lygiai 4 val. prasidės iškilmingoji dalis ir koncertas, kurį norima užbaigti irgi punktualiai. Taigi laiko neperdaugiausiai. Laimei, katedra ir nuo jos nepertoliausiai mašinom pasistatyti aikštė yra beveik centre tarp paminklo ir koncerto salės. Taip, kad kartą automobilį pasistačius visur galima nueiti pėsčiom be didelio vargo. Kadangi laukiama aukštų svečių, be abejo, teks iškilmes pradėti ir užbaigti punktualiai.

Nežiūrint to, kad koncerte dalyvaus aštuoni vienetai, programa neužtruks ilgiau kaip dvi valandas. Su pradžios ir pabaigos iškilmėm visa programa neužtruks ilgiau, kaip 3 valandas. Spalio pradžioje temsta anksti, tai norima duoti laiko sugrįžti į tolimesnes vietoves.

Programoje dalyvaus Hamiltono Gyvataras, Londono Baltija, Hamiltono mergaičių choras Aidas, Toronto Gintaras, Toronto Birbynė, Stepo Kairio skudutininkai ir kanklininkės, Vindsoro mergaičių kvartetas, St. Catharinės Nemunas, Hamiltono Aušros Vartų parapijos choras, vadovaujamas solisto Aleksandro Paulionio. Choras giedos pamaldų metu katedroje. Mišias laikys prel. J. Tadarauskas.

Programos dalyvių bus apie 300, juos atlydės draugai ir pažįstami ir tokiu būdu ruošiamasi šioje L. Dienoje matyti apie 500 vien tik jaunimo, o kur dar senimas?

Šeštadienį susipažinimo vakare reikia laukti didelio žmonių antplūdžio. Patogu tas, kad salė yra prie pat QEW — išvažiuojama labai gerai žinoma Ontario gatve.

Spaudoje bus paduotas nedidelis orentacinis planelis. Jį verta išsikirpti. Leidinyje bus smulkesnis planas. Leidinys bus iš anksto platinamas savoje bendruomenėje.

Lietuvių tautinė paroda vyks Lietuvių Dienos metu, spalio 9-10 d. d., bet ji prasidės anksčiau — spalio 6 d., trečiadienį, tam, kad vietiniai kitataučiai galėtų pamatyti.

Į šią Lietuvių Dieną bus kviečiama namažas skaičius ir iškilesnių kanadiečių, kurie turės progos geriau pažinti lietuvius. Kviečiami į iškilmes Kanados valdžios žmonės. Lietuvių veiklą atstovaus žymesnių organizacijų Kanadoje ir Amerikoje atstovai. Garbės bilietai bus išsiuntinėti įvairių tautybių atstovams bei lietuvių bendruomenių pirmininkams.

Informacijos reikalais skambinti: 684-9970, 682-9444, 684-1753.

Prašome sekti spaudą. Ten bus teikiama informacija bei žinios apie 17-ją Lietuvių Dieną, įvykstančią spalio 9-10 dienomis St. Catharinės mieste.

RENKASI EICHSTATTIŠKIAI

1946 metų pavasarį 56 gimnazistai baigė Eichstatto lietuvių gimnaziją ir iškeliavo į platų pasaulį. Tai buvo tos gimnazijos I-ji laida. Šiais metais suėjo 25 metai nuo tos dienos.

Yra šaukiamas I-os laidos suvažiavimas rugsėjo 18-19 dienomis Gintaro vasarvietėje, Lake Shore Rd., Union Pier, Mich. 49129.

Maloniai kviečiame kartu dalyvauti ir II-os laidos abiturientus bei visus buvusius tos gimnazijos mokytojus.

Apie dalyvavimą malo-

TORONTO TAUTINIŲ ŠOKIŲ GRUPĖ GINGARAS, VADOVAUJAMA RITOS IR JUOZO KARAZIJŲ. SPALIO 9-10 D. GINTARAS ATLIKS PROGRAMĄ LIETUVIŲ DIENOJE ST. CATHARINĖJE.

nėkite pranešti Gintaro adresu Viktorijai Karaitienei arba telef. 1-616-469-3298. Vietos užteks visiems. N. M-W.

LAIKRAŠTININKO SUKAKTIS

Vienas uoliausių ir, be abejo, darbščiausių lietuvių laikraštininkų svetur yra torontiškis Pranys Alšėnas. Jis yra parašęs daugiau kiap septynis tūkstančius įvairių straipsnių, o tai — iš tikrųjų yra nemaža duoklė lietuviškajai spaudai.

Spaudoje bendradarbiauti Pranys Alšėnas pradėjo 1929 metais nepriklausomoje Lietuvoje, daug rašė Vokietijos stovykliniame laikotarpyje, o, Kanadoje įsikūręs, savo plunksna jis talkininkauja visai eilei mūsų leidinių. Yra jis ir nuolatinis NL bendradarbis, jau eilę metų šitame laikraštyje spausdindamas įvairių temų ir pobūdžio rašinių.

Pranys Alšėnas yra laimėjęs ir žurnalistines premijas už savo straipsnius: 1955 m. Drauge, 1959 m. Laike, 1960 m. Tėviškės Aiduose, 1963 m. Lietuvių Dienose už reportažą.

Be bendradarbiavimo periodikoje, Pr, Alšėnas yra išleidęs ir knygų: apsakymų rinkinį "Talismaną", publicistikos rinkinį "Maži žodžiai apie didelius dalykus", juokų rinkinį "Tūkstantis šypsnių" ir Martyno Jankaus monografiją.

Rugsėjo 27 d. Praniui Alšėnui sukanka 60 metų amžiaus. Darbštų ir pareigingą laikraštininką ir autorių, nuolatinį NL bendradarbį ir talkininką Praną Alšėną nuoširdžiai sveikiname ir linkime dar daugelį metų tokiu pat kruopštumu ir pasišventimu dirbti lietuviškajai spaudai.

ALTOS
ISTORIJA

Istorinė knyga "Amerikos Lietuvių Taryba" jau atspausdinta. Knygos autorius — Leonardas Šimutis, Altos įsteigėjas ir ilgametis pirmininkas.

Skaitytojas, ją perskaitęs, sužinos, ką Alta per 31 metus yra nuveikusi Lietuvos laisvinimo ir lietuvių emigracijos reikalais.

Knyga yra įrišta į kietus viršelius ir gausiai iliustruota. Patraukli nevien tik ją skaityti, bet ir pavartyti jos puslapius. Kaina 10 dol.

Altos centro valdyba knygai išplatinti ieško talkos. Platintojai prašomi kreiptis: Amerikos Lietuvių Taryba, 2606 West 63rd street, Chicago, Ill. 60629, USA.

ŠAUDYMO
PIRMENYBĖS

1971 m. Š. Amerikos pabaltiečių ir lietuvių šaudymo pirmenybės įvyks rugsėjo 18 d. Hamiltono latvių šaudytojų ir meškeriotojų klubo Lielupė šaudykloje, prie Highway Nr. 54, netoli York, Ontario. Varžybas rengia latviai.

Lietuvių pirmenybės bus išvestos iš pabaltiečių varžybų pasekmių.

Individualinių šaudytojų ir komandų skaičius neapribotas. Visi šaudytojai — ramovėnai, šauliai ar pavieniai asmenys kviečiami dalyvauti. Yra reikalas ne tik kad tarpusavyje parungtyniauti, bet ir reprezentuoti lietuviškas spalvas prieš mūsų kaimynus.

Smulkios informacijos lietuviams gaunamos ir dalyviai registruojasi šiuo adresu: Mr. Sigitas Krašauskas, 32 Pasadena Gardens, Toronto 325, Ont. Tel.: 416-766-5367.

Po varžybų numatoma bendra dalyvių vakarienė ir pobūvis.

toronto

NAUJIEJI
NAMAI

Lietuviškajame Toronte kursuoja visokių kalbų, kyla neaiškumų dėl prieš kurį laiką užpirktų didesnių Lietuvių Namų. Tur būt, todėl, kad apie Namus viešos informacijos ligšiol tesulaukta labai šykščiai. Lietuvių Namų valdybos pirmininkas Jonas Karpis aprodė įgytą nuosavybę ir mielai sutiko Namų rūpesčiais pasidalyti su NL skaitytojais.

Informacijos stoką jaučia ir pats pirmininkas, tačiau tvirtino, jog sąmoningo užsidarymo nesą. Tiktai vis neprisiruošiama, o mūsų spauda žinių, paprastai, neieško pati. J. Karpis sakė visiems asmeniškai paaiškins apie Namus, jei kas tuo reikalu kreipsis.

Lietuvių Namams nupirktas buvęs United Church parapijinis centras Alhambra ir Bloor gatvių kampe, lietuvių apgyventame High Park rajone, Toronto vakarinėje dalyje. Sumokėta 140 tūkst. dol. Senieji namai ties Dundas-Ossington paskelbti pardavimui. Nors pasiūlymų gauta, laukiama tinkamesnių, ypač kai patalpos tebereikalingos. Už tuos namus tikimasi gauti 70-75 tūkst. dol.

Nupirktas pastatas yra gerokai apleistas, Be to, ne bažnytiniam naudojimui reikia didelio remonto ir pertvarkymų. Tai, kaip valdybos patarėjai teigia, atseis iki 200 tūkst. dol. Priskaitant įrengimus ir baldus, valdyba yra pasiryžusi išleisti nedaugiau 450 tūkst. dol.

Planuojama pagrindinėje auditorijoje išlyginti žemyn einančias grindis, įstatant balkonus, sujungti gretimas patalpas sve-

KELIAMA Į 12 PSL.

WINDSORO MERGAIČIŲ KVARTETAS — M. PAKAUSKAITĖ, R. ČERSKUTĖ, A. TAUTKEVIČIŪTĖ, N. GI EDRIŪNAITĖ — DAINUOS LIETUVIŲ DIENOS KONCERTE ST. CATHARINĖJE

ĮVAIRŪS SIUNTINIAI IR DOVANOS

Lietuvą, Latviją, Estiją, Ukrainą, Sov. Sąjungą paprastu ir oro paštu.

Dovanos be muito: Motociklai, skalb. mašinos, televizijos priimtuvai, šaldytuvai ir t.t. Taip pat persiunčiame piniginius pažymėjimus (certificates), už kuriuos gavėjas gali pirkti prekių specialiose krautuvėse.

Norint pasiųsti automobilį, prašome pirma pasiteirauti, nes automobilių skaičius yra ribotas.

Siunčiame Jūsų sudarytus ir apdraustus įvairius siuntinius iki 19¾ svarų gryno svorio. Turime pardavimui įvairių medžiagų ir kitų prekių. Sąžiningai ir greitai patarnaujame.

DARBO VALANDOS: TREČIADIENIAIS — UŽDARYTA. Pirmadieniais, antradieniais, ketvirtadieniais ir penktadieniais — nuo 9 v. ryto iki 7 vakaro; šeštadieniais — nuo 9 v. ryto iki 5 v. vakaro.

LIETUVIŲ ĮSTAIGA
Baltic Exporting Co. 480 RONCESVALLES AVE., TORONTO 3, ONTARIO
Telefonas LE 1-3098 Savininkai A. ir S. KALŪZA

Taupyk ir skolinkis

PIRMUTINIAME IR DIDŽIAUSIAME TORONTO LIETUVIŲ KREDITO KOOPERATYVE **PARAMA**

MOKA	IMA
5½% už depozitus	
6% už šėrus (numatoma)	8% už asm. paskolas
6% už taupymo s-tas	
6½% už 1 m. term, dep.	8¼% už mortgičius
7% už 2 m. term. dep.	

Kapitalas virš keturių milijonų dolerių

ASM. PASKOLAS duodame iki $5.000 ir MORTGIČIUS pagal valdžios nustatytą normą — 66% įkainoto turto. VISŲ NARIŲ GYVYBĖ apdrausta santaupų dydyje, bet nedaugiau $2.000. Asmeninės paskolos mirties atveju apdraustos iki $5.000.

KASOS VALANDOS: kasdien nuo 10 val. iki 3 val. p. p., išskyrus sekmadienius. Pirmadienį ir penktadienį vakarais nuo 4 val. 30 min. iki 8 val. 30 min. Šeštadieniais nuo 9 val. iki 1 val. p. p. (liepos ir rugpjūčio mėn. šeštadieniais uždaryta).
BŪSTINĖ: Lietuvių Namai — 1129 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario. • Telefonas LE 2-8723

HAMILTONO LIETUVIŲ KREDITO
KOOPERATYVAS "TALKA"
21 Main St. East, kamb. 203, tel. 528-0511

Darbo valandos:		Mokame už:	
pirmadieniais	9.30 — 5 v. p.p.	depozitus	5%
antradieniais	9.30 — 5 v. p.p.	šėrus ir sutaupas	6%
trečiadieniais	9.30 — 5 v. p.p.	už vienų metų terminuotus	
ketvirtadieniais	9.30 — 5 v. p.p.	indėlius	6½%
penktadieniais	9.30 — 8 v. vak.	ir virš $10.0000 - 3 metams	7%
šeštadieniais	9.00 — 1 v. p.p.	Duodame:	
Liepos ir rugpjūčio mėnesiais šeštadieniais "Talka" uždaryta.		asmenines paskolas iš	10%
		nekiln. turto paskolas iš	8½%

Nemokama gyvybės ir asm. paskolų drauda. Nemokamas pilnas čekių patarnavimas. Parduodame "American Travelers" čekius. Užtikrintas indėlių saugumas. Kapitalas — virš $2.500.000.

CIL DAŽAI — LOBIS

PAS

QUINCAILLERIE DE LASALLE HARDWARE

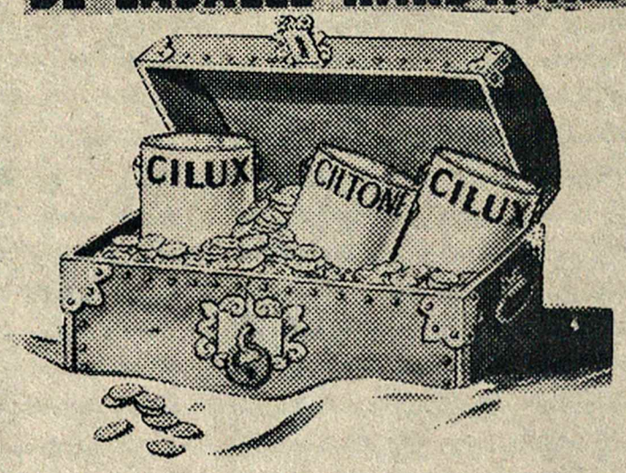

FLAT ENAMEL

$9.25

Lengvai dengia vienu dažymu. 1000 spalvų pasirinkimas. Teptukai ir voleliai plaunami vandeniu.

Tik 8.75 dol.

Ypač aukštos kokybės dažai. Pusiau matiniai vidui ir pusiau blizgantys laukui.

Tik 5.50 dol.

DE LASALLE HARDWARE
W. Theroux prop.
7688 Edouard, La Salle. Tel.365-0470
(kampas 6 Ave.)

DOVANOS ARTIMIESIEMS

PIGIAU... GERIAU... GREIČIAU...

Nežiūrint to, kad prekių kainos nuolat kyla, mūsų kainos iki šių metų galo pasilieka tos pačios.

Išnaudokite proga, pasiųsdami jau dabar dovanų siuntinuką savo artimiesiems į Lietuvą.

SIUNTINYS 1971 (3)

3¼ jardo puikios vilnonės angliškos eilutei medžiagos, 3 jardai vilnonės angliškos apsiaustui medziagos, 1½ jardo crimplene medziagos suknelei, vyriškas arba moteriškas nertinis, vyriškos arba moteriškos nailono arba vilnonės kojinės, vilnonė gėlėta arba su ornamentais skarelė, 20 geriausių angliškų cigarečių, 1 dėžė šokolado. Siuntinio kaina su muitu ir visoms persiuntimo išlaidoms yra $ 100.

SIUNTINYS 1971 (4)

Itališkas nailoninis vyriškas arba moteriškas lietpaltis, vilnonė angliška eilutei medžiaga, vilnonė medžiaga suknelei, medžiaga sijonui, vyriški išeiginiai nailono marškiniai, bliuskutė, šilkinė gėlėta skarelė, kaklaraistis, 1 dėžė šokolado. Siuntinio kaina su visomis išlaidomis $90.

Taip pat galime pridėti prie šių arba kitų siuntinių be jokių papildomų persiuntimo išlaidų daiktus, kurių klijentas pageidauja. Šie yra labai vertingi ir reikalingi dalykai: nailoninio kailio viršus apsiaustui $30, vilnonės gėlėtos skarelės $5, vyriški arba moteriški nertiniai $12, arba $18, nailono marškiniai, nailono lietpalčiai $11, crimplene medžiaga suknelei $9, ilgi vilnoniai šaliai $10, komplektas moteriškų nailono apatinių $7, komplektas vyriškų šiltų apatinių $12.50 ir kita.

BALTIC STORES LTD.,
(Z. Juras)
421 Hackney Rd., London, E. 2. England
Tel. 01 739 8734.

toronto

ATKELTA IŠ 11 PSL.

tainei ir prieangiams. Šioje koncertams ir pokyliams tinkamoje salėje sutilps iki 1500 žmonių. Čia bus palikti ir bažnyčios vargonai.

Apatinėje salėje bus pagilintos grindys tam, kad įgalintų krepšinio žaidimą. Aštuonių šimtų vietų salė irgi bus tinkama pobūviams. Bus dar įrengta nuolat veikianti seklyčia, svetainė-baras su atskiru įėjimu, administracijos ir Paramos kredito kooperatyvo įstaigos, muziejus, virtuvės ir, kaip pirmininkas išsitarė, kambariai aktyvesnėm kolonijos organizacijom.

Aišku, kad tokios apimties centras turės remtis komercine eksploatacija. Tačiau, pirmininkas užtikrino, tai nebūsią pagrindiniu Lietuvių namų tikslu, nes Namai bus pakankamai dideli kolonijos ir net apylinkės lietuvių reikalams.

Apskaičiuota, kad Namams išlaikyti, įskaitant administraciją, mokesčius, nuošimčius bei skolų mokėjimą, reikės nedaugiau 80 tūkst. dol. per metus. Tiek uždirbti nebūsią sunku, naujųjų Lietuvių namų nepaverčiant grynai komercine įstaiga.

Rūpėjo patirti, kokiu būdu atsiras pinigų platiems užsimojimams, tuo labiau, kad senoji pastogė nelikviduota.

Pirmininkas Karpis yra optimistas. Aukų neelgetaujama, jos telkiamos paskolų būdu. Per dvidešimt pasiturinčių asmenų yra pažadėję po 5 tūkst. dol. Bet valdyba siekia kuo platesnės bendruomenės bazės ir tikimasi sutraukti bent du tūkstančius šimtininkų iš Toronto ir apylinkių. Iš kai kurių pastarųjų jau sulaukta pritarimo, nes ir jiems reikia savos užuovėjos didmiestin atvykus.

Lėšų telkimui vadovauja Stasys Kuzma. Netrukus bus pradėtas vajus, kiekvienam Toronto lietuviui išsiunčiant kvietimą prisidėti. Po to seks asmeniškas lankymas po namus. Talkininkauti yra pasiryžęs jau dabar prie Namų besibūriąs jaunimas.

Planai remontui jau baigiami ruošti lietuvių inžinierių ir architekto. Pradiniai leidimai gauti, Kadangi pastatas užima beveik visą sklypą, miesto reikalavimams patenkinti yra išnuomuotas reikiamas skaičius automobiliams pastatyti vietų kitoje Bloor gatvės pusėje esančiame miesto autoparke. Deja, šis reikalas dar pilnai nesutvarkytas ir, padedant aldermanui O'Donahue, tebesiaiškinama miesto įstaigose. Tai delsia statybos pradžią. Tikimasi šią kliūtį netrukus pašalinti, kaip nugalėtos ir kitos kliūtys, o jų būta net ir savųjų tarpe.

Jau dabar, dar neatnaujintose patalpose vyksta susirinkimai, šokių repeticijos, posėdžiai. Tačiau pilnos naujųjų Lietuvių Namų realybės dar reikės kiek palaukti.

a.

sudbury

NAUJA KNYGA

Grasė Petrėnienė yra gabi moteris: lengvai naudoja teptuką ir išgauna švelnių spalvų derinius. Savo paveikslą "Kristus ant kryžiaus" paaukojo lietuvių bažnyčios altorių papuošti.

Nesvetima jai ir plunksna. Sudburio lietuviai didžiavosi, kai sulaukė pirmosios Grasės Petrėnienės knygutės "Mažoji lietuvių poezija".

64 psl. knygutės pirmoji dalis skirta ištraukoms iš žymiųjų mūsų poetų kūrybos. Čia rasime Mažvydo, Donelaičio, Strazdo, Baranausko, Vienažindžio, Kudirkos, Maironio posmų.

Antroji dalis skirta Grasės Petrėnienės eilėraščiams. Eilėraščiai trumpi, o juose vyrauja tautiniai ir gamtos motyvai. Sudburiui, kuriame ji gyvena, autorė, pvz., skiria taip prasidedančias eiles: "Ant kietos ir

GRASĖ PETRĖNIENĖ

baltos lentos / Paišau aš vaizdą Sudburio gamtos"...

Knygutėje išspausdinta 35 Grasės Petrėnienės eilėraščiai yra jos pirmieji bandymai. Štai, truputis jos eilių pavyzdžių:

Kirvis kramto beržo kojas,
Piūklas graužia jo kulnis,
Ošia, ūžia miškas-gojus,
Miršta ąžuolas kilnus.

Skrenda baltosios skeveldros
Plieno kirviui iš dantų.
Krinta šniokšdamas paveltas
Baltas beržas ant kitų.

Šnypščia piūklas įsisiurbęs
Į storas blauzdas pušies,
Purto eglę baimės šiurpas,
Kad ir ji neteks tošies.

Supjauta ir sukapota,
Ji kūrenimui gulės —
Nenulūžta kirvio kotas,
Piūklas eglės negailės.

Nei tau teismo, nei gynėjo,
Kerta epušes visas;
Kitas kirtęs nugenėja
Eglių gulinčių kasas.

Tik kepurės ant pakaušių
Laikosi prilipę jiems;
Kaktos šlapios pasišiaušę
Ruošiasi darbams naujiems.

***

Įsiutus vėtra medžius laužo,
Sutraukė vielas ir laidus,

Ugnies žaibai tik žemę raižo,
Perkūnas trenkia į namus.

Nuliūdus žemė jau aptemo,
Išgąsdino šimtus žmonių.

Likimas pragaištį mums lemia,
Keli jau žuv' tarp griuvėsių.

***

Neatnešė jis rožių,
Nė aukso dovanų.
Įpynė tik jos grožį
Gražiausion iš dainų.

Graži, jaunam patiko
Be jokios puošmenos,
Tokia jinai ir liko
Skambėjime dainos.

Ji skris dainoj kaip aidas,
Visur pasisvečiuos.
Jauni pažins jos veidą,
Nors ir ne ją bučiuos.

Pažins jos švelnią ranką,
Nors ją kitas apkabins,
Sapnuos ir kvies per miegą,
Brangiais vardais vadins.

Prabėgs dienų grandinė,
Užkris plaukus šarma,
O meilė pirmutinė
Dainoj ir liks pirma.

Kai naktį mėnuo nardo
Tarp obelių žiedų,
Neklauskit meilės vardo, –
Jai tūkstančiai vardų.

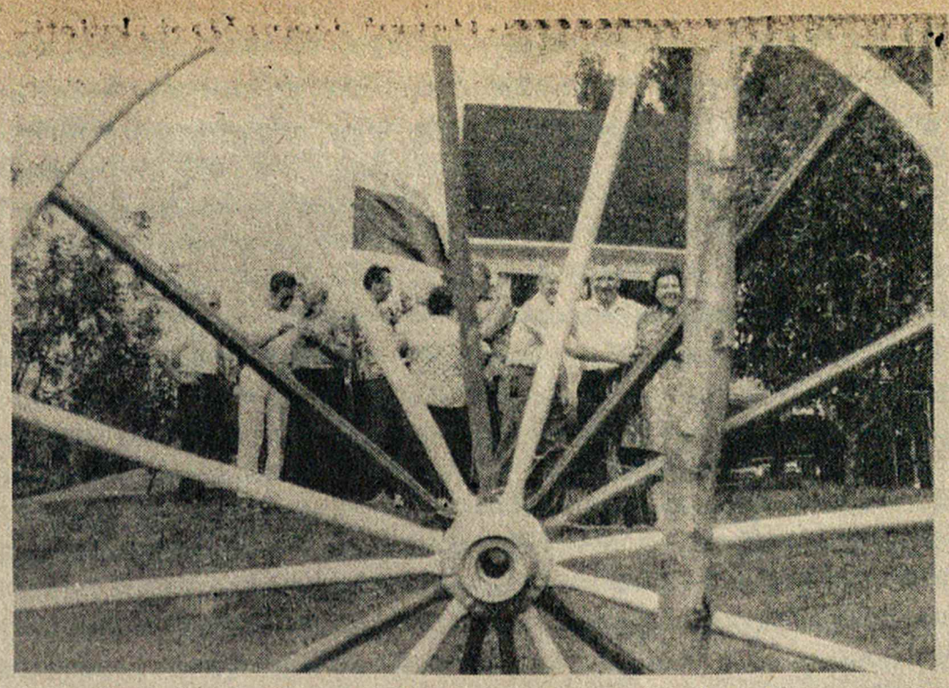

ŽVILGSNIS PER RATĄ PETRULIŲ SODYBOJE, KUR VYKO NL IŠKYLA

Kiek žinoma, autorė turi parašiusi ir daugiau eilėraščių. Tegalime jai palinkėti išleisti savo eilių antrąją laiką, kurioje būtų išspausdinti ir mums dar nežinomi eilėraščiai.

Be to, Grasė Petrėnienė parašė ir tikisi netrukus išleisti vaikų knygelę. Linkime jai nepamiršti ir teptuko ir plunksnos ateityje.

Autorės vyras Petras Petrėnas – žinomas Sudburio statybininkas ir šios knygutės leidėjas – yra nuoširdus tautinių reikalų rėmėjas. Vien tik Kanados Lietuvių fondui jis paaukojo 600 dol. Jų sūnus ir duktė baigė universitetą ir mokytojauja gimnazijose.

Mažąją lietuvių poeziją spausdino saleziečiai Romoje. Kaina nepažymėta.

J. Kručas

st.catharines

PER LIETUVIŲ DIENAS – Į TAUTOS LAISVĘ

Kitų manymu, dvasiniai ir kultūriniai tautos turtai yra ir patys didžiausi tautos ginklai užtikrinti jos egzistenciją. Iš tikrųjų, kas mums iš labai išprususių ir labai iškilių lietuvių, jei jų dvasia sielojasi ne Lietuvos reikalais. Šiuose pertekusiuose gėrybėmis kraštuose praturtėjimas nevienam apsvaigina galvas tiek, kad doleris tapo dievuku. Sakoma nuo ryto iki vakaro apie auksinį veršį. Kad bent būtų auksinis... Kas iš tokio lietuvio, apie kurį skaitome spaudoje, kad jis iškilo tarp kitataučių taip aukštai, kad Lietuvos reikalai jam pasidarė per maži ir jis dingsta lietuvybės gyvybiškam darbui.

Sakom, kad žmogų galima nugalėti ir sunaikinti fiziškai, bet dvasiškai jo niekas negali sunaikinti. Jei tas yra tiesa, kalbant apie žmogų, tai dar labiau yra tiesa, kalbant apie tautą.

Kanados Lietuvių Dienos yra tapusi centru, apie kurį skrieja lietuvybės darbas ir gimsta lietuvybės dvasia. Nė nepastebėjome, kaip mūsų užaugę vaikai-jaunimas per lietuvišką dainą ir šokį perėmė į savo rankas lietuvybės dvasią – tą nenugalimą mūsų tautos ginklą, daug kartų galingesnį už aršiausio priešo atominius įrengimus. Jėgą, kurios niekas negali sunaikinti, nebent mes patys šoksim apie aukso dievaitę.

Tai mūsų vienintelis kelias. Tiesus ir tikras. Vertingas ir garbingiausias. Kelias į laisvą Lietuvą. Tai yra jaunoji lietuvių dvasia, kurią matysime 17-joje Lietuvių Dienoje St. Catharinėje.

Inf.

LINCOLN CURLING CLUB, 370 ONTATIO STR., ST. CATHARINES, KUR VYKS LIETUVIŲ DIENOS RENGINIAI.

montreal

BENDROJI GEGUŽINĖ

Šv. Kazimiero ir Aušros Vartų parapijų bendra draugiškumo gegužinė įvyks rugsėjo mėn. 19 d. Vekterių vasarvietėje, Henri Beach, Mascouche.

Važiuoti: Duvernay paimti kelią 25 nr., jam pasibaigus paimti siaurą kelią į Mascouche ir čia sekti rodykles į Henri Beach.

SUTRAUKĖ DAUG SVEČIŲ

Rugsėjo 5 d. į Genės ir Jono Petrulių vasarvietę netoli Montrealio suvažiavo daug viešnių ir svečių – jaunimo ir senimo, "senųjų" Kanados lietuvių ir buvusių "dypukų", montrealiečių ir tų, kurie gyvena savo ūkiuose ir vasarvietėse į rytus nuo Montrealio, netoli JAV sienos.

Susibūrimo proga buvo Nepriklausomos Lietuvos išvyka, kuriai savo sodybą mielai tą sekmadienį perleido laikraščio rėmėjai G. ir J. Petruliai. Jų nuoširdi talka ir globa, be abejo, buvo lemianti, kad iškyla taip puikiai pavyko, kad viešnios ir svečiai taip jaukiai ir maloniai turėjo progos praleisti sekmadienį, pagaliau ir patiems iškylos rengėjams malonieji šeimininkai visokeriopai talkininkavo ir padėjo.

Visi buvo pavaišinti H. Adomonio darytu kupiškėnišku alum, kiti vaišitės savo atsivežtu maistu.

AR JAU TURITE GINTARO LAIMĖJIMŲ BILIETĄ?

MONTREAL LITHUANIAN FOLK ENSEMBLE

"GINTARAS"

1	200.00 Dollar	
2	100.00 Dollar	
3	P. BALTUONIS	Wooden Sculpture
4	R. BUKAUSKAS	Picture
5	V. LAPINIENE	Picture
6	A. LYMANTAS	Picture
7	V. REMEIKA	Picture
8	O. SABLAUSKIENE	Picture
9	A. TAMOSAITIS	Picture
10	A. VAZALINSKAS	Picture
11	A. ZUBIENE	Picture

DRAWING — APRIL 29, 1972

BILIETAI PAS:
J. Šiauciulį,
6897 Mazarin,
Montreal, Que.

Donation $2.00

CFMB
RADIO 1410 MONTREAL
LIETUVIŠKA RADIJO PROGRAMA
KIEKVIENĄ TREČIADIENĮ, 11 VAL. VAK.
PROGRAMOS VEDĖJAS
L. Stankevičius, 1053 Albanel Cr., Duvernay, P.Q. TEL. 669-8834

LaSalle AUTOMOBILE INC
366-7818

LAURENT DAIGNEAULT
Président

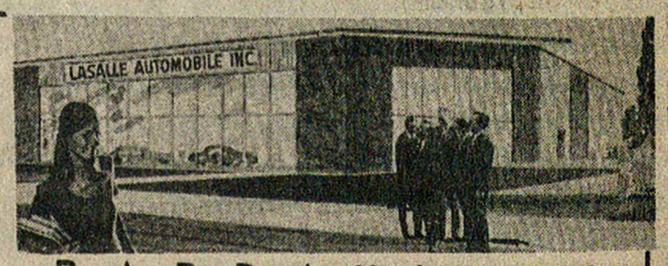

PARDAVIMAS
Imperial - Chrysler - Dodge - Charger
Coronet - Challenger - Swinger - Demon
Camions DODGE Trucks
7635 BOUL. LASALLE - LASALLE, QUE.
Mechanizuotomis priemonemis įvairus ratų ir kitų dalių reguliavimas. Išorės taisymas ir dažymas. Kreiptis: De La Verendrye Blvd.
Tel. 365-3364

ATLIEKAMI ĮVAIRŪS MŪRINIMO DARBAI IR VIŠOKERIOPI REMONTAI. CEMENTO, MEDŽIO DARBAI, GELEŽIES SUVIRINIMAS (WELDING). VYKSTU IR Į PROVINCIJĄ ONTARIO IR QUEBEKO.
M. Krauza
10167 48th Avenue, Montreal 477
Tel. 665-2278

Tony's Photo Studio
1920 FRONTENAC ST. — MONTREAL, P.Q.
PORTRETAI - VEDYBOS - KRIKŠTYNOS
SUKAKTUVĖS MAŽAMEČIAMS
ĮVAIRIOS PROGOS
TEL. 525-8971.
T. Laurinaitis

Jetté & Frères
VISKAS – MODERNIEMS NAMAMS
Visi kiti vandentiekio ir šildymo taisymai ir naujų įrengimai. Gazinių priemonių pardavimas ir įrengimas. Atstovaujame Hydro-Quebec išnuomavimui karšto vandens tiekimą. Veltui įkainavimas.

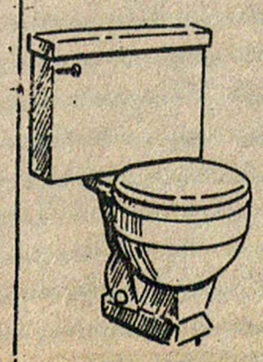

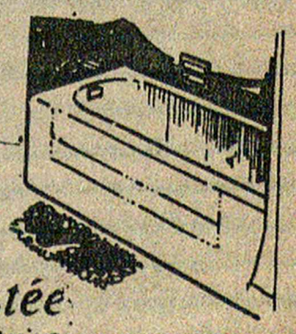

Jetté & Frère Ltée
Plumbing & Heating kontraktorius.
140-2e AVENUE - 366-0330

Dr.J Frison, B. Sc., D. C.
Chiropraktikas
1202 St. Joseph Blvd. East
Montreal (kampas de la Roche).
Tel.: 523-3525
Atdara: nuo 9 iki 1 val. ir nuo 4 iki 9 val. vak.

Dr.E. Andrukaitis
832 St. Joseph Blvd. E.
(kampas St. André)
TEL. 522-7236.

Dr.V. Giriunienė
Dantų gydytoja
5330 L'Assomption Blvd.
Montreal,
Tel.: 255-3536

Dr.A.O. Jaugelienė
Dantų gydytoja
1410 Guy St. pirmas aukštas, 11-12 kambarys
Tel: 932-6662; namų 737-9681.

Dr.J. Mališka
Dantų gydytojas
1440 St. CATHERINE Street W., Room 600
Tel: 866-8235, namų 488-8528.

Dr.A.S. Popieraitis
B.A., M.D., C.M., M.Sc., L.M.C.C., F.R.E.S.(c).
Medical Arts Building,
1538 Sherbrook St. West, Tel. 931-3275
Suite 215, Montreal 109, Que.

ADVOKATAS
J.P. MILLER, B.A., B.C.L.
168 Notre Dame Street E. Suite 205.
Tel: 866-2063; 866-2064.

NOTARAS
J. BERNOTAS, B.A., B.C.L.
Sun Life Building. Suite 2001.
Tel. 866-1359.

ADVOKATAS
R.J. Išganaitis, BA, BCL
BIEGA, BEAUREGARD, VALADE & IŠGANAITIS
INSURANCE EXCHANGE BUILDING
276 ST. JAMES ST. WEST - SUITE 525 MONTREAL 126.
Tel: 842-1126, namų 674-7038

ADVOKATAS
B.K. Schneider, BA, BCL
DORCHESTER TOWERS
555 DORCHESTER BLVD. W
SUITE 1616
PHONE 871-1224
RES. 486-3361
MONTREAL 128, QUE.

Universal Cleaners & Tailors
B. KIRSTUKAS
239 FOURTH AVENUE
(at Wellington St.)
Tel. 769-2941
Valau ir taisau vyriškus ir moteriškus drabužius. Siuvu naujus, pagal užsakymus, vyriškus paltus, kostiumus ir kelnes. Aukštos kokybės medžiagos.

nosi kitomis gėrybėmis, o visų dėmesį patraukė nuolatinės NL renginių talkininkės G. Kazlauskienės pravestoji loterija. Dovanas loterijai aukojo N. Janulionienė, O. Lapėnaitienė ir P. Žukauskas, bet ypač N. Janulionienės loterijai paaukotieji jos pačios daryti lietuviški sūriai visus dalyvius sudomino — netgi pritrūko loterijos bilietų...

Vakarop pradėjo lynoti, bet malonieji šeimininkai bematant visus sukvietė į savo erdvias patalpas, tad paskutinieji svečiai išsiskirstė daug vėliau.

LITAS ATDARAS SEKMADIENIAIS

Nuo ateinančio sekmadienio, rugsėjo 19 d., Lito Aušros Vartų skyrius bus atidarytas ir sekmadieniais.

Darbo valandos: nuo 10,30 iki 12,30 val. ryto.

KUN. A. DILYS MONTREALYJE

Montrealyje dvi savaites viešėjo Vilniaus Šv. Petro ir Povilo bažnyčios klebonas kun. Antanas Dilys.

Kun. A. Dilys Kanadon atvyko aplankyti savo brolio Juozo, gyvenančio St. Catharinėje. Kilęs iš Vilniaus krašto, kun. A. Dilys kunigu įšventintas buvo 1946 m. Šešeris metus buvo kalintas Vorkutoje, iš kur grįžo 1956 m. Turimomis žiniomis, jis yra pirmas lietuvis kunigas, kuriam leista po karo aplankyti Kanadą.

Kun. A. Dilys St. Catharinėje prisistatęs vietos lietuvių klebonui, Toronte vizitavo lietuvius kunigus, lankėsi ir Tėv. Žiburių redakcijoje, tačiau redaktorius kun. dr. P. Gaida tuo metu atostogavęs. Jam malonų įspūdį palikusios Toronto lietuvių kapinės.

Montrealyje kun. A. Dilys apsistojo Šv. Kazimiero parapijos klebonijoje pas kun. dr. F. Jucevičių. Jis taip pat vizitavo Aušros Vartų parapiją, su kurios kunigais turėjo progos ilgiau pasišnekėti.

Svečias ypač maloniai nuteiktas buvo šilta ir broliška globa, kurią jam suteikė Šv. Kaz. parapijos klebonas. Jis pareiškė, kad tai buvo maloniausi įspūdžiai Kanadoje. Nors jo viza dar neišsibaigusi, bet Vilniun grįžti kun. A. Dilys žada rugsėjo pabaigoje. Jis nurodė, kad nesą kam jį pakeisti Vilniaus Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje.

Vilniuje šiuo metu veikia vienuolika katalikų bažnyčių. Gausiausia parapija esanti Aušros Vartų, o Šv. Petro ir Povilo seka antroje vietoje.

Dvejose bažnyčiose, jų tarpe ir Šv. P. ir P., pamaldos vyksta lietuvių ir lenkų kalba, nors šiuo metu Vilniuje tėra vienas kunigas lenkas. Be pačio klebono, Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje dirba du vikarai.

AUKA IŠ GRAIKIJOS

Lesbos saloje, Graikijoje, atostogaujantis montrealietis Kazimieras Barteška, sužinojęs apie Gintaro ansamblio vajų, per NL redakciją atsiuntė ir savo auką. Jis džiaugiasi Gintaro veikla ir sako: "Tikiu, kad Algis Lapinas nepamiršo Siuntė mane motinėlė".

K. Barteškos auka perduota Gintaro komitetui.

PO SĖKMINGŲ GASTROLIŲ

Pavargę, bet kupini įspūdžių ir geroje nuotaikoje Gintaro ansambliečiai grįžo Montrealin iš gastrolių Vakarų Kanadoje.

Koncertai Vancouveryje, Edmontone ir Winnipege buvo labai šiltai ir maloniai priimti, jie laikytini iš tikrųjų pasisekusiais.

Vancouveryje Gintaro atstovai — Hilda Lapinienė, Rasa Lukoševičiūtė, Loreta Povilaitytė, Gintaro vadovas Zigmas Lapinas ir Povilas Povilaitis, lydimi vancouverietės Jurginos Vileitaitės, specialioje audiencijoje aplankė miesto burmistro pavaduotoją, kuriam įteikė Montrealio burmistro

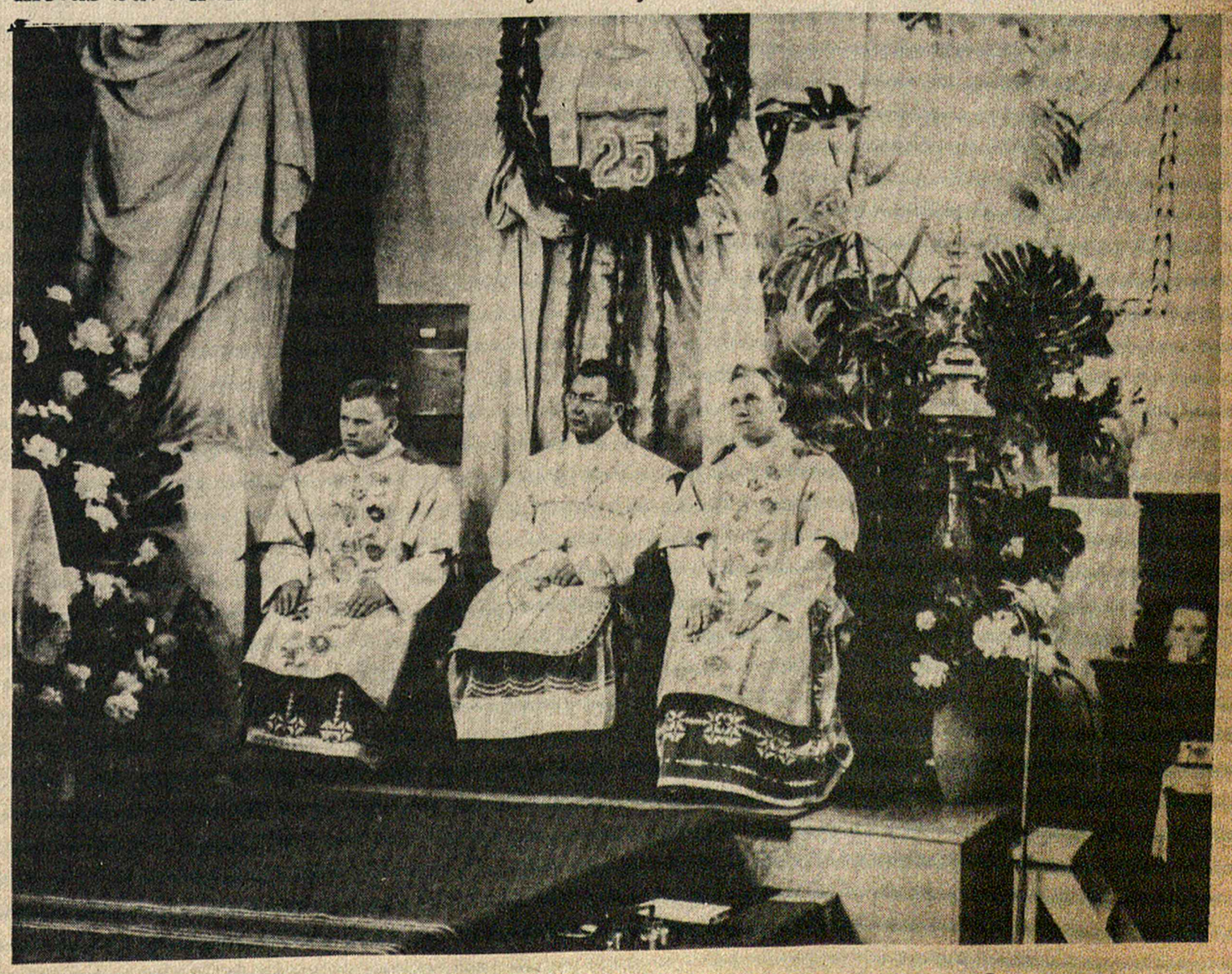

KUN. A. DILYS, ŠV. PETRO IR POVILO BAŽNYČIOS VILNIUJE KLEBONAS, BIRŽELIO 20 D. ŠVENTĖ KUNIGAVIMO 25 M. SUKAKTĮ.

Jean Drapeau rekomendacinį raštą, kuriuo labai gražiais žodžiais Gintaras pristatytas.

Visose trijose vietose gintariečiai buvo labai šiltai vietos lietuvių priimti, buvo išrūpinti specialūs autobusai, kuriais jie buvo vežiojami po įdomesnes vietoves, o dosnūs lietuviai ansambliui suaukojo nemažą sumą pinigų, kuri iš tiesų padės bent dalinai išlyginti susidariusią ansamblio skolą.

Ansamblį kelionėje lydėjo federalinės valdžios atstovas Michelle Cote iš Otavos.

Tikimės, kad ateinančią savaitę galėsime paskelbti platų ir įdomų gastrolių reportažą.

GEDULINGOS PAMALDOS

Šeštadienį, rugsėjo 18 d., 9 val. ryto, Šv. Kazimiero bažnyčioje bus laikomos gedulingos pamaldos už buvusio tos parapijos klebono kun. Jono Bobino vėlę.

LITO BALANSAS 2.936.315 DOL.

Litas nuo šių metų pradžios padidėjo daugiau kaip vienu ketvirčiu milijono dolerių ir paskutinio mėnesio balansas pasiekė netoli trijų milijonų dol.

Svarbesnės aktyvo pozicijos (skliausteliuose praeitų metų duomenys): pinigai banke 83.791 (50.961), Lygoje 107.915 (75.148), asmeninės paskolos 520.674 (493.611), nekiln. turto paskolos 1.989.545 (1.847.974), vertybės popieriai 221.344 (148.878).

Svarbesnės pasyvo pozicijos: šėrai 7.065 (1.137.518), taupomosios sąskaitos 132.500 (1.501.172), einamosios sąskaitos 566.779 (493.865), terminuoti indėliai 688.570 (693.330), šių metų pelnas 89.384 (90.439).

Šiuo metu Litas yra visai pajėgus patenkinti visus savo narių paskolų pareikalavimus. P. R.

NL SPAUDOS B-VĖS VALDYBA

Dabartinę Nepriklausomos Lietuvos spaudos bendrovės valdybą sudaro šie asmenys:

Henrikas Adomonis, 5493 Coolbrook Ave., Montreal 29, P. Q.

L. Girinis-Norvaiša, pirmininkas, 11 Apple Hill Rd., Baie D'Urfe, P. Q.

A. Mylė, sekr., 105 Monette St., Ville LaSalle, P. Q.

Dr. Henrikas Nagys, buv. redaktorius, 7005 Champagneur St., Montreal, P, Q.

P. Paukštaitis, iždininkas ir administratorius, 8995 Godbout St., Ville LaSalle, P. Q.

J. Šiaučiulis, vicepirm., 6897 Mazarini St., Montreal, P. Q.

V. Žižys, buv. viceredaktorius, 8607 David Boyer St., LaSalle, P.Q.

NL redaktorius: R. E. Maziliauskas, 7722 George Street, Ville La Salle 690, P. Q.

MONTREALIO ŠAULIAI

Montrealyje veikia dvi šaulių kuopos. Jūrų š. kuopa veikia atskirai nuo LK Mindaugo kuopos, nors daugumoje tai tie patys žmonės ir, kaip organizacijose turėtų būti, tie patys veiklos tinklai.

Viskas paliekant jų pačių reikalui, tektų pasakyti, kad šauliai savo veikla Montrealyje gyvina lietuvišką visuomenę. Viena ir kita kuopa ruošia renginius, gegužines, šventes ir aktyviai prisideda prie kitų organizacijų, o ypač LB veiklos.

Ir šią vasarą abi kuopos suruošė net po kelias gegužinės F. Skruibio vasarvietėje, o paskutinioji rugpiūčio 29 d., kurią ruošė jūrų kuopa, itin buvo iškili. Grojo samdytas orkestras, rinko gegužinės karalaitę, svečių patogumui buvo pasamdytas autobusas ir t. t.

Gegužinės karalaite buvo išrinkta Dana Vaitkutė, kuriai įteikta dovana 25 dol. Jūrų kuopai vadovauja J. Zavys, o LK Mindaugo kuopai – Ignas Petrauskas. pr. p.

• Pagal gyventojų surašymo duomenis, žydų gyventojų Baltijos valstybėse skaičius 1969 m. pabaigoje buvo toks: 37.000 žydų gyveno Latvijoje, 24.000 Lietuvoje ir 5.300 Estijoje.

DLK VYTAUTO KLUBO rugsėjo 25 d., 7.30 val. vakaro, 2161 St. Catherine St. E., bus

SEZONO ATIDARYMO

BALIUS

BUS ŠILTA VAKARIENĖ SU GĖRIMAIS, GERA MUZIKA, ŠOKIAI IR LOTERIJA.

Visi lietuviai kviečiami atsilankyti, linksmai praleisti laiką ir tuo pačiu paremti klubą. Kas galite prašome padovanoti loterijai.

Bilietai gaunami pas valdybos narius ir prie įėjimo. Kaina 4.00 dol., jaunimui pusė kainos.

Klubo valdyba

Žemiausios kainos!

MONTREAL ENTERPRISES Reg'd.

DRAUDIMO AGENTŪRA

6695 — 35th Avenue, Montreal 409

TEL. **727-3120** Namų 376-3781

Albertas NORKELIŪNAS, B.A. C.S.C., I.B.

Agentūra veikia nuo 1945 m.

Komercinio, privataus turto, automobilių, atsakomybės, gyvybės draudimas

NIEKAS NEAPSIVILIA STEPHEN KISBERIO DOVANŲ, DAILENYBIŲ IR SENIENŲ PARDUOTUVĖJE

Nuostabus pasirinkimas: tikri rusiški samovarai, porcelanas, dekoratyvios lėkštės, medžio drožiniai, įvairūs indai, rankdarbiai, lininės staltiesės, be to – gintaras ir jo išdirbiniai...

Kisber & Co. Ltd. & Cie. Ltée.

AUCTIONEERS - ENCANTEURS

56 NOTRE DAME W.

MONTREAL

TEL. 849-1366

ĮSIDĖMĖTINAS IŠRADIMAS

Geriausia Amerikoje ir Europoje "JIB Haarpflege-Lotion" preparatas sulaiko **plaukų slinkimą, naikina pleiskanas, pašalina niežėjimą, plaukų skilimą, stiprina plaukų šaknis,** padeda atgauti **natūralią plaukų spalvą.** JIB vartodami nebūsite nei žili, nei pliki 100%. Įrašyti vaistinių RED BLUE knygoj. JIB Medicine Liq. 8 uncijos 16 savaičių $6.00. Pinigus siųsti mūsų atstovybei:

2498 Dougall Rd., Windsor 12, Ontario, Canada arba J. I. B. Laboratory 1437 So. 49th. Ave., Cicero, Illinois 60650, U. S. A.

Jurgiui Gudui nusipirkus didelį ir gražų namą ir persikėlus gyventi į La Salle, geros sekmės linki

Gina ir Bruno

ŽEMELAPIS NEMOKAMAI

Taip, nemokamai. Tai sieninis Lietuvos žemėlapis, spausdintas keturiomis spalvomis, 24" x 20" formato.

Žemėlapyje sužymėti Lietuvos ežerai ir upės, miškai, miestai, miesteliai ir mažesnės gyvenvietės. Kiekviename lietuvio bute toks žemėlapis yra reikalingas ir būtinas, ypač ten, kur auga jauni lietuviukai — juk jiems ne tik reikalinga, bet ir smalsu smulkiau susipažinti su savo tėvų krašto geografija.

"Nepriklausoma Lietuva" šitą spalvotą Lietuvos žemėlapį nemokamai išsiųs visiems naujiems laikraščio prenumeratoriams arba tiems, kurie suras naują NL prenumeratorių ir atsiųs prenumeratos mokestį.

Vadinasi, nemokamai gauti Lietuvos žemėlapį iš tiesų nėra sunku. Pakanka tik pakalbinti savo kaimyną laikraštį užsiprenumeruoti, atsiųsti prenumeratos mokestį, o mes bematant Jums išsiųsime žemėlapį.

Pasinaudokitė čia spausdinama anketa:

NL administracijai,
Nepriklausoma Lietuva
7722 George Street,
La Salle 690, Que.,
Canada.

Prašau man siuntineti Nepriklausomą Lietuvą šiuo adresu:

_____

_____

_____

Keturių spalvų Lietuvos žemėlapį prašau išsiųsti šiuo adresu:

_____

_____

_____

Pridedu $..... kaip 12 mėnesių prenumeratos mokestį.

Metinė NL prenumerata: Kanadoje $7.50, kitur $8.00. Remėjo prenumerata $ 12.00.

KRONIKA

ŠAUKIAMAS METINIS SPAUDOS BENDROVĖS „NEPRIKLAUSOMA LIETUVA" SUSIRINKIMAS

Pranešame, kad Spaudos Bendrovės „Nepriklausoma Lietuva" šėrininkų-akcininkų visuotinis susirinkimas yra šaukiamas

1971 m. spalio 2 d., 2 val. p. p.

Nustatytą valandą nesusirinkus kvorumui, po valandos susirinkimas bus laikomas teisėtu nežiūrint dalyvių skaičiaus.

Vieta: Montreal, Aušros Vartų salė, 1465 rue de Seve, Montreal 20, P. Q.

Dienotvarkė:

1. Susirinkimo atidarymas,
2. Prezidiumo rinkimas,
3. Mandatų komisijos rinkimas,
4. Praėjusio susirinkimo protokolo skaitymas,
5. Valdybos ir Direktorių pranešimai apie darbus,
6. Revizijos komisijos pranešimas,
7. Diskusijos dėl pranešimų,
8. Valdybos Direktorių ir Revizijos komisijos rinkimai.
9. Einamieji reikalai ir sumanymai.
10. Susirinkimo uždarymas.

Visi šėrininkai-akcininkai kviečiami dalyvauti. Kas negalėtų dalyvauti, gali siųsti įgaliojimą kurio nors asmens vardu, bet turinčio šėrą ir galinčio dalyvauti susirinkime. Tuo tikslu yra duodamas Spaudos Bendrovės „Nepriklausoma Lietuva" adresas:

Spaudos Bendrovė „Nepriklausoma Lietuva"
7722 George Street,
LaSalle, Montreal Canada.

Šiuo adresu atsiųsti įgaliojimai bus perduoti tiems asmenims, kurių pavardės bus įrašytos į įgaliojimus.

Valdyba.

ĮGALIOJIMAS

Aš, ...

gyvenantis .....

šiuo įgalioju .....

.....

mane atstovauti Nepriklausomos Lietuvos spaudos bendrovės 1971 m. akcininkų susirinkime,

Turiu ..... akcijas-šėrus.

Data: ..... Parašas: .....

LITAS
Montrealio Lietuvių Kredito Unija

1465 DE SEVE STREET, MONTREAL 205, QUE.
Telefonas: 766 5827

MOKA UŽ:		DUODA PASKOLAS:	
Einamąsias s-tas	5.0%	Asmenines	8.5%
Taupomąsias s-tas	6.0%	Nekiln. turto	8.75%
Term. ind. 1 metams	6.25%	Čekių kredito	9.0%
Term. ind. 2 metams	6.75%	Investacines	nuo 9.0% iki 12%
Duoda nemokamą gyvybės apdraudą iki $2,000 už taup. s-tos sumas.		Nemok. gyvybės apdr. iki $10.000 už paskolos sumą.	

Kasos valandos: 1465 De Steve St., sekmadieniais nuo 10.30 iki 12.30 v., darbo dienomis — nuo 10 iki 3 val. kasdien, išskiriant šeštadienius; vakarais — trečiadieniais ir penktadieniais nuo 7 iki 9 val.

3907 Rosemount Blvd., tel. 722-3545: dieną — penktadieniais nuo 1 iki 6 val. ir vakarais — pirmad., trečiadieniais ir penktad. nuo 7 iki 9 v.

Sekmadieniais nedirbama vasarą nuo birželio 15 d. iki rugsėjo 15 d. ir per visus ilguosius savaitgalius.

ŽINOMOJI HOLLYWOODO AKTORĖ RŪTA LEE KILMONYTĖ PRAEITĄ SAVAITĘ VIEŠĖJO SAVO GIMTAJAME MONTREALYJE, KUR APLANKĖ DRAUGUS IR PAŽĮSTAMUS. BUVO APSISTOJUSI DAUDERIŲ ŠEIMOJE.

IŠVYKO
Į AFRIKĄ

Dr. J. K. Valiūnas, Vliko pirmininkas, rugsėjo 2 d. išvyko į Europą ir Afriką. Kelionėje bus apie šešias savaites.

PIRMAS TOMAS
PARAŠYTAS

Bonnos universiteto Vokietijoje profesorius dr. Zenonas Ivinskis baigė rašyti Lietuvos istorijos pirmąjį tomą.

Lietuvos istoriją leidžia Lietuvių fondas JAV.

● Lietuvos spaudoje plačiau paminėta pedagogo, vadovėlių autoriaus, Juoz. Damijonaičio 100 m. gimimo sukaktis.

APSIDRAUSK!
ADAMONIS INSURANCE AGENCY, INC.
SAVARANKIŠKAS AGENTAS
P. ADAMONIS
Chartered Insurance Broker

Su teise dirbti QUEBEC'O ir ONTARIO provincijose
3907 A Rosemont Blvd., Montreal 408, P.Q. Tel. 722-3545
Sekr. M. Arlauskaitė, tel. 722-3986.

Spalio 2 diena,

neprikl**ausoma** lietuva

švenčia **30** metų amžiaus sukaktį!

MINĖJIMAS – VAKARIENĖ
įvyks Aušros Vartų salėje.

BUS LABAI ĮDOMI PROGRAMA, LAUKIAMA DAUG VIEŠNIŲ IR SVEČIŲ IŠ KITUR.

neprikl**ausoma** lietuva

Nepriklausoma Lietuva is published weekly by The Independent Lithuania Publishing Company at 7722 George Street, La Salle 690, P.Q. R. E. Maziliauskas, Editor. F. P. Paukstaitis, Bus. Manager. Second Class Mail Registration No. 1952. Return postage guaranteed. Postage paid at Lachine, P.Q.

Bendradarbių ir korespondentų spausdinamos mintys nebūtinai atitinka redakcijos ir leidėjų nuomonei. Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Neišspausdinti rankraščiai autoriams grąžinami tik iš anksto susitarus. Už skelbimų turinį leidykla ir redakcija neatsako.

Metinė prenumerata Kanadoje $7.50, visur kitur $8.00. Atskiras numeris 25¢. Rėmėjo prenumerata $12.00. Adreso pakeitimas 25¢.

Redakcijos ir administracijos adresas:
7722 GEORGE STREET, LA SALLE 690, P.Q.
Tel. (514) 366 6220